

2020

Årsberetning og rapport

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Rådmannens kommentar	3
1.2 Årshjul	4
1.3 Administrativ organisering	5
1.4 Politisk organisering	5
Årsberetning	6
2. Analyse og økonomisk resultat	6
2.1 Økonomisk analyse	6
2.1.1 Økonomi	6
2.1.2 Regnskapsmessig mindreforbruk (historisk)	9
2.1.3 Utviklingstrekk driftsregnskapet	9
2.1.4 Netto driftsresultat	11
2.1.5 Investeringer	12
2.2 Balansen	13
2.2.1 Likviditet	13
2.2.2 Fond	13
2.2.3 Lånegjeld	14
2.3 Likviditetsanalyse	15
3. Redegjørelse for andre forhold	15
3.1 Likestilling og mangfold i kommunen	15
3.2 Etikk	16
3.3 Diskriminering	16
3.4 Internkontroll	16
3.5 Fortolkning av statlig styringssignal og forventet utvikling i rammebetingelser	17
Årsrapport	18
4. Innbyggerne	18
5. Medarbeiderne	18
5.1 Ansatte	18
5.2 Nærværsstatistikk / sykefravær	19
5.3 Tillitsvalgte	20
6. Fagsjef oppvekst	21
6.1 Utviklingsfokus i barnehager og skoler i 2019	21
6.2 Grunnskole	22
6.3 Barnehage	25
7. Fagsjef helse og omsorg	27

7.1 Organisering og ledelse	27
KORONA- COVID-19.....	27
DRIFT.....	27
PROSJEKTER 2020	28
7.2 Kostratall helse og omsorg.....	29
8. Kultur og samfunn	30
8.1 Tjenestene Kultur og samfunn (netto tall)	31
8.2 Folkebibliotek	31
8.3 Ungdomstiltak, idrett, m.m.	32
8.4 Kommunale musikk- og kulturskoler.....	32
8.5 Bosetting og integreringstjenesten (BIT).....	32
9. Teknisk sjef	33
9.1 Eiendomsforvaltning	33
9.2 Kommuneplanens arealdel / kartverk / leke og rekreasjonsareal	34
9.3 Avfall og renovasjon	34
9.4 Vann og avløp	35
9.5 Samferdsel.....	36
10. Landbruk og natur	36

1. Innledning

1.1 Rådmannens kommentar

Rådmannen avlegger med dette årsberetning og årsrapport for 2020.

Kommunen skal i hht til kommuneloven utarbeide en årsberetning for kommunens samlede virksomhet. Den skal redegjøre om forhold som er viktige for å bedømme kommunens økonomiske utvikling og stilling, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretas den økonomiske handleevnen over tid. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre betryggende kontroll og en høy etisk standard i virksomheten. Det skal redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i fylkeskommunen eller kommunen. Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme kjønnslikestilling og for å hindre forskjellsbehandling i strid med likestillingsloven, samt for å fremme formålet i diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering.

Etter en årlig vekst fra 2004 til 2019 viser tall fra SSB at innbyggertallet for Overhalla fikk en nedgang på 19 personer i 2020. Dette til tross for at en hadde et fødselsoverskudd og positiv innvandring.

Overhalla kommunen er i kommunal sammenheng en middels liten kommune med 366 medarbeidere som hver dag jobber for å kunne gi brukere og innbygger best mulige tjenester. Til tross for koronapandemien har en også i 2020 levert gode tjenester. Kommunedirektøren vil rette en stor takk for ansattes fleksibilitet og det ekstraarbeidet de har lagt ned i unntakssituasjonen for kommunen. I likhet med alle landets kommuner og bedrifter har en måtte sette enkelte oppgaver på vent og en har derfor ikke fått gjennomført alle planlagte oppgaver.

Flere satsinger har hatt som mål å bidra til at barn og unge i kommunen skal kunne ha gode oppvekst og utviklingsmuligheter. I løpet av høsten flyttet Ungdomsbasen inn i nye lokaler ved Gimle, samtidig som tilbudet ble endret noe.

Planleggingsfasen for ny skole på Hunn ble avsluttet på høsten, og det ble inngått kontrakt med GL-bygg AS for bygging av ny. Hunn skole flyttet inn i midlertidige skolelokaler. Utvikling av uteområde ved Overhalla barne- og ungdomsskole ble utsatt til våren 2021.

Bygging av 18 nye omsorgsboliger er godt i gang, og vil være innflytningsklare våren 2021. Dette er førte trinn i utvikling av helsesentertomta. Jobben med å se på andre framtidige behov for tomte er startet på.

Skageåsen IV med 14 boligtomter ble klart for salg i 2019. Det er ved utgangen av 2020 tre ledige, hvorav 2 er håndgitte, og det forventes bygging våren 2021. Arbeidet med regulering av utvidelse av feltet er satt i gang.

Omstilling og digitalisering har også vært prioritert. Kommunen har deltatt i kompetanseløft Trøndelag. Søkelys har vært satt på digital transformasjon og økt lederkompetanse i forbindelse med en slik omstilling.

Kommunestyret har bevilget totalt 5 millioner til digitalisering og organisasjonsutvikling. Det er i tillegg mottatt statlig støtte til arbeidet. Helse- og omsorg og oppvekst har hatt prosjektmedarbeider knyttet til arbeidet i 2020.

En har fått ny enhetsleder ved Skage barnehage i løpet av året og stillingen som teknisk sjef ble ledig på slutten av året og besatt på nyåret 2021.

Arbeidet med nye kommuneplan er igangsatt med involvering av både administrasjon, politikere og skoleelever. Arbeidet har blitt noe forsinket som følge av pandemien, men det tas sikte på politisk behandling i 2021.

Sykefraværet for 2020 ble totalt 9%, som er nedgang fra året før. Det er både på leder- og enhetsnivå satt søkelys på nærværarbeidet. Bedriftshelsetjenesten bidrar med faglig bistand i arbeidet.

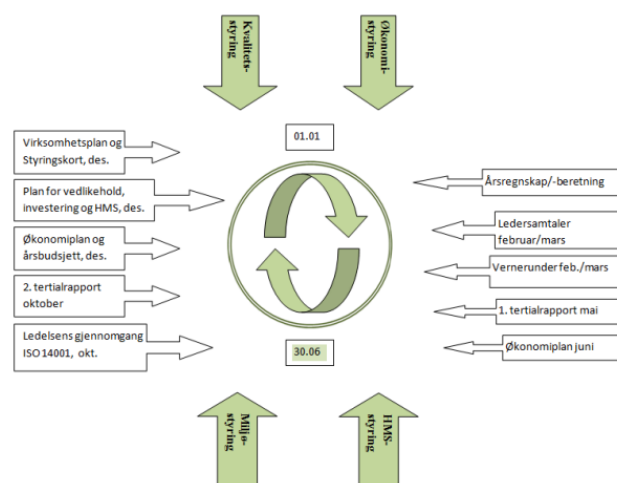
Årets regnskap ble avsluttet med et mindreforbruk på 1,5 millioner kroner som ble avsatt til disposisjonsfondet. Fondet er med det på 67,5 millioner kroner og utgjør 18 % av omsetningen. Netto driftsresultat ble på 12,4 millioner kroner. Korrigert for øremerkede- og selvkost ordninger ble overskuddet 1,8 millioner. Likviditeten er god og langsiktig lånegjeld er 501 millioner kroner. Av dette er det 409 millioner kroner som er såkalt renteeksponerende gjeld som belaster kommunekassen direkte.

Kommunens økonomiske rammebetingelser har blitt dårligere i løpet av siste årene. Omlegging av inntektssystem (kommunereform), eiendomsskatt og medfinansiering av privat skole bidrar til reduserte inntekter. Parallelt med økte investeringsbehov og finansutgifter vil dette i kommende år gi vesentlige omstillingsbehov. Kommunene får stadig nye oppgaver fra staten. Innbyggernes alderssammensetting vil trolig utfordre helseområdet i kommende år, og det forventes færre innenfor oppvekstsektoren. Ved rekruttering av nye medarbeider er en i konkurranse med flere. En bli stadig utfordret på strengere kompetansekravene innenfor tjenestene.

Alle utfordringer og endringer kommunen står ovenfor i kommende år vil kreve hyppigere omstilling av organisering og hvordan en utfører tjenestene. Utfordringen vil være løsbare, men vil kreve hardere prioritering mellom tjenestene. Godt samspill mellom politisk og administrativt nivå vil være avgjørende. Selv med endrede rammebetingelser skal Overhalla kommune også i framtiden fortsette å levere gode tjenester til innbyggerne. Overhalla vil med det fortsett å være «positiv, frisk og framsynt».

1.2 Årshjul

Plan og styringssystemet består av kommunens overordnede og politiske vedtatte planverk med kommuneplan som overbyggende for alle planer. Årshjulets hovedaktiviteter er Økonomi, HMS, Miljø og kvalitetsstyring. En her kontinuerlig en målsetting om at styring av enhetene skal forenkles og være effektiv, slik at politiske målsetninger og prioriteringer kan styrkes i kommende år. Kommunens oppgaver følger kommuneloven, plan- og bygningslov, øvrige lover og forskrifter, nasjonale føringer og politiske vedtak. Arbeidet med revidert av kommuneplan er igangsatt. Det forventes at samfunnsdelen skal slutføres i kommende år.

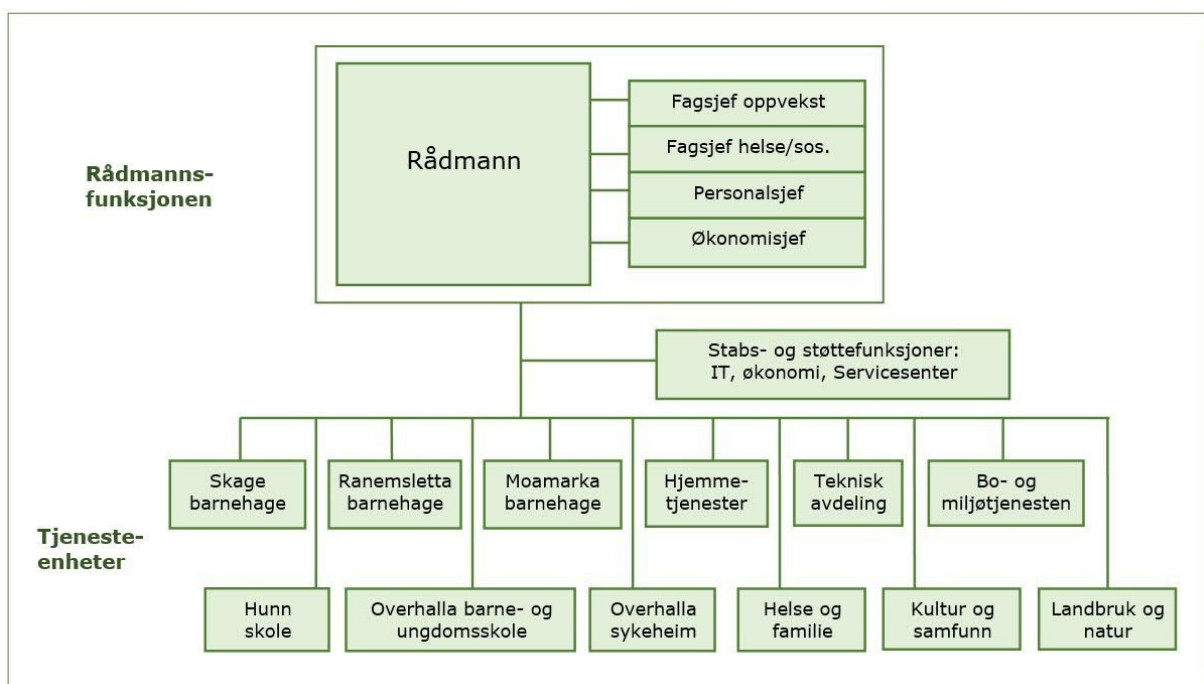

1.3 Administrativ organisering

Kommunen er organisert i to hovednivåer: rådmannsfunksjonen og tjenesteenheter (se info om hver enhet nederst i artikkelen).

I tillegg samarbeider Overhalla kommune med andre kommuner om flere tjenester. Fra 1.1.2020 er Namsos kommune vertskommune for samarbeid om bl.a. barnevern, PPT, NAV, kommuneoverlege, legevakt, lønn og regnskap, IKT og sentralbordtjeneste. Tidligere organisering av samarbeidsområdene gjennom Midtre Namdal samkommune (MNS) er avviklet fra 1.1.2020. Fra samme tidspunkt blir landbruk og natur en egen enhet i Overhalla kommune. Overhalla kommune har felles brann- og redningsvesen med Høylandet kommune og Grong kommune, hvor Grong kommune er vertskommune for brannmannskapene.

Det legges vekt på best mulig samhandling mellom rådmannsfunksjonen, stabs-/støttefunksjonene og de enkelte tjenesteenhetene.

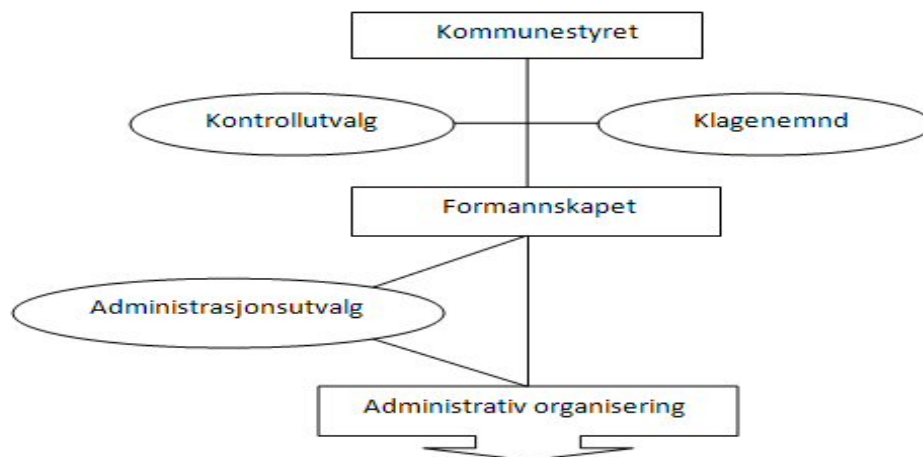

1.4 Politisk organisering

Kommunestyret med 21 medlemmer er øverste politiske organ og fatter vedtak på vegne av kommunen så langt ikke annet av lov eller delegasjonsvedtak.

Formannskapet på 7 medlemmer er driftsstyret for kommune. I tillegg er det fast utvalg for plansaker.

I tillegg til kontrollutvalg, klagenemnd og administrasjonsutvalg har kommunen eget elderråd og råd for personer med funksjonsnedsettelse.

Årsberetning

2. Analyse og økonomisk resultat

2.1 Økonomisk analyse

2.1.1 Økonomi

Årsregnskapet for 2020 viser et regnskapsmessig mindreforbruk på 1.566.253 kroner og utgjør 0,6 % av kommunens budsjetterte driftsramme på 256 millioner kroner. Mindreforbruk knyttes i hovedtrekk til:

- 13,2 millioner kroner i redusert netto bruk av årets bevilgninger. (Herav 11,8 millioner kroner knyttes til øremerkede ordninger og er avsatt til bundne driftsfond.)
- 11,8 millioner kroner i økt avsetning til bundne driftsfond (besparelse øremerkede ordninger, se ovenfor).
- 0,2 millioner kroner i reduserte netto finansutgifter.

I hht til (ny) kommunelov er mindreforbruket avsatt til disposisjonsfond uten behandling av kommunestyret.

	Regnskap	Rev budsjett	Avvik
1 Rammetilskudd	164 335 704	161 150 533	3 185 171
2 Inntekts- og formueskatt	92 417 726	94 997 000	-2 579 274
3 Eiendomsskatt	12 515 152	12 500 000	15 152
4 Andre generelle driftsinntekter	8 148 307	8 760 000	-611 693
5 Sum generelle driftsinntekter	277 416 888	277 407 533	9 355
6 Sum bevilgninger drift, netto	242 942 638	256 112 309	-13 169 671
7 Avskrivninger	16 499 325	16 499 325	0
8 Sum netto driftsutgifter	259 441 963	272 611 634	-13 169 671
9 Brutto driftsresultat	17 974 925	4 795 899	13 179 026
10 Renteinntekter	2 128 955	1 825 000	303 955
11 Utbytter	1 837 604	1 760 000	77 604
13 Renteutgifter	11 863 545	11 672 000	191 545
14 Avdrag på lån	14 223 915	14 218 000	5 915
15 Netto finansutgifter	-22 120 901	-22 305 000	184 099
16 Motpost avskrivninger	16 499 325	16 499 325	0
17 Netto driftsresultat	12 353 350	-1 009 776	13 363 126
19 Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-10 593 172	1 203 701	-11 796 873
Korrigert netto driftsresultat	1 760 178	193 925	1 566 253
(Regnskapsmessig mindreforbruk)			1 566 253
20 Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-7 378 477	-5 812 224	-1 566 253
			0

En har samlet mottatt 606.000 kroner mer i skatt- og rammetilskudd for 2020 enn budsjettet. Det ble en skattesvikt på 2,6 millioner kroner. Svikten ble delvis kompensert via inntektsutjevningsordningen (*rammetilskudd*) med henholdsvis 1,4 millioner kroner. Det ble i tillegg gitt økt bevilgninger knyttet til Covid 19 og 450.000 kroner i prosjektskjønn til helse og omsorg.

Andre generelle driftsinntekter ble 612.000 lavere enn budsjett. Færre bosettinger og derav redusert integreringstilskudd utgjør det vesentligste.

Netto finansutgifter viser en besparelse på 184.000 kroner. 77.000 kroner gjelder utbytte fra Gjensidige som det ikke var budsjettet med.

Bevilgning drift har blitt 13,2 millioner kroner lavere enn budsjettet. I hht. til ny kommunelov skal en som tidligere ikke bokføre *netto avsetning til eller bruk av bundne driftsfond* i bevilgningsrammene. For øremerkede- og selvkostområder medfører dette noe avvik i forhold til budsjett. Korrigert for disponering av bundne fond, framkommer den *ordinær* bevilgninger til drift. Korrigert viser det en samlet besparelse på 1,4 millioner kroner.

	Regnskap	Rev budsjett	Avvik	Bundne fond	Korr avvik
Politiske styringsorganer	-8 081 202	-8 085 059	3 857	0	3 857
Stabs- og støttefunksjoner	14 551 119	17 996 757	-3 445 638	3 620 852	175 214
Fagområde oppvekst	91 958 099	96 306 343	-4 348 244	2 845 618	-1 502 626
Fagområde helse og omsorg	82 466 659	85 359 341	-2 892 682	1 445 875	-1 446 807
Fagområde kultur og samfunn	8 053 677	9 506 324	-1 452 647	510 963	-941 684
Fagområde teknisk	28 508 966	27 846 476	662 490	2 145 971	2 808 461
Landbruk og miljø	2 540 671	3 503 127	-962 456	784 027	-178 429
Skatter, rammetilskudd, renter og avdrag	-2 945 181	-724 000	-2 221 181	443 566	-1 777 615
Samarbeidsordninger Namsos kommune	25 889 831	24 403 000	1 486 831	0	1 486 831
Sum bevilgninger drift, netto	242 942 638	256 112 309	-13 169 671	11 796 872	-1 372 798

Politiske styringsorganer: Rammeområdet har et overforbruk på i underkant av 4000 kroner som anses å være i balanse.

Stabs- og støttefunksjon: Før korreksjon av avsetting til bundne driftsfond, viser rammeområdet en samlet besparelse på 3,5 millioner kroner. Dette knyttes i stor grad til bevilget kommunal medfinansiering til to bredbåndsprosjekt. Midlene er avsatt for utbetaling i 2021. Korrigert for avsetting til fond er overforbruket på 175.000 kroner. Det meste knyttes til økt data og informasjonsutgifter knyttet til koronapandemien.

Fagområde oppvekst: 4,5 millioner kroner i besparelse av en ramme på 96 millioner kroner. Korrigert for øremerkede ordninger (bundne driftsfond) er besparelse 1,5 millioner kroner. Grunnskole fikk en besparelse på 2,1 millioner kroner, mens barnehage hadde et overforbruk totalt på 0,6 millioner kroner.

Prosjekt «Tidlig innsats i skole gjennom økt lærerinnsats fra 1.-4. trinn» ble avsluttet våren 2019. Prosjektet var delfinansiert av statlige tilskuddsmidler. En forskyvning i inntektsføringen bidro til et overskudd på 1 million kroner i 2020. Øvrige innsparing innenfor grunnskole knyttes til vakanser som redusert vikarbruk ved langtidsfravær, utsatt bosetting av flyktninger, og bevilging til integreringstiltak for fremmedspråklige ble udisponert.

Den kommunale barnehagedriften fikk et overforbruk på 120.000 kroner av en ramme på 32 millioner kroner. Dette knyttes i hovedsak til ekstra bemanning til koronatiltakene. I tillegg har en hatt noe flere barn i private barnehager enn forutsatt. Totalt er det bruk 470.000 kroner mer til kjøp av plasser fra private barnehager av en ramme på 7,3 millioner kroner.

Fagområdet helse og omsorg: Med en ramme på 85 millioner kroner er det en samlet besparelse på 2,9 millioner kroner. Korrigert for øremerkede ordninger er besparelsen på 1,5 millioner kroner. Vakanser i perioder og sykefravær uten ekstra innleie av vikar er det som bidrar mest til besparelsen innenfor institusjon, hjemmetjenesten og helsetjenestene. Avlastningstjenesten fikk ansvar for noe flere brukere i løpet av året. Bemanningen har derfor i perioder måtte styrkes. Overforbruk er på 670.000 kroner.

Kultur og samfunn: Besparelse på 1,5 millioner kroner. Korrigert for øremerkede ordninger er besparelsen 1 million kroner som i all hovedsak gjelder redusert utgifter med integreringsordningen. Færre brukere av integreringsordningen og mindre bosetting bidrar til redusert ressursbehov.

Teknisk etat: Besparelse før korrigerende av selvkostområdene på 660.000. Korrigert har etaten et samlet underskudd på 2,8 millioner kroner. Det var bevilget 500.000 til arbeidet med kommuneplan i 2018. Det er så lagt brukt 990.000 kroner som bidrar til et overforbruk i 2020 på 490.000 kroner. Innenfor kommunal bygningsmasse er det brukt i overkant av 1,1 millioner kroner mer på renhold, renholds-

artikler og levering av avfall ut over budsjett. Meste av dette knyttet til korna pandemien. Leieinntektene har er videre blitt 260.000 kroner under budsjett og det er bruk 100.000 kroner mer på energi enn budsjett. Innenfor området samferdsel er det et overforbruk på 780.000 kroner. Området dekker både sommer og vintervedlikehold av veier/ fortau og gatelys.

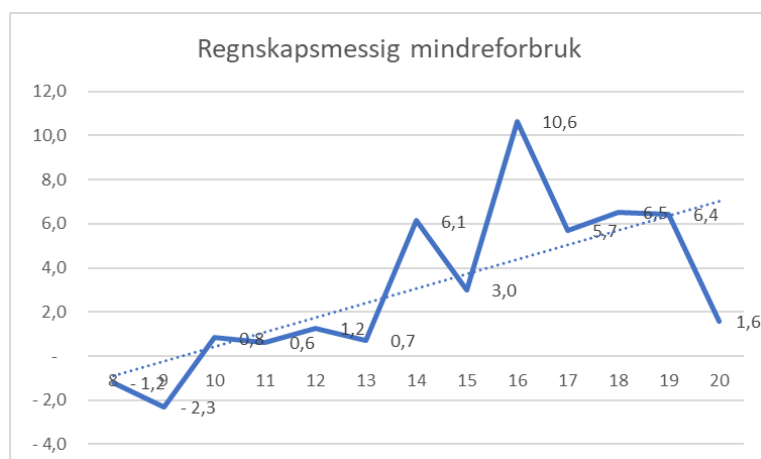
Landbruk og miljø: Besparelse på 900.000 kroner. Korrigert for øremerkede ordninger er besparelse henholdsvis 180.000 kroner. Besparelse knyttes i stor grad til vakanse i stillinger. I tillegg til noe lavere husleie enn budsjettet.

Samarbeidsordninger Namsos kommune: Etter avviklingen av Midtre Namdal samkommune har de aller fleste samarbeidsordningene blitt videreført med Namsos som vertskommune. Samlet for ordningen er det et overforbruk på 1,5 millioner kroner. De vesentligste avvikene har en innenfor tiltaksbudsjettene for Nav og barnevern med henholdsvis et overforbruk på 510.000 kroner og 860.000 kroner. I tillegg er det et overforbruk på 580.000 kroner innenfor it-infrastruktur. Her er det blant annet blitt gjennomført lisensrevisjon av Microsoft som bidro til en vesentlig økning i antall lisenser. Som følge av at Nærøysund kommune har trukket seg ut av legevaktsamarbeidet har ordningen blitt noe dyrere for øvrige kommuner. Dette sammen med noe økte kostnader som følge av koronatiltak er overforbruket blitt 230.000 kroner. Innenfor økonomifunksjon og skatteoppkrever er det blitt en besparelse 430.000 kroner.

2.1.2 Regnskapsmessig mindreforbruk (historisk)

Kommunen har siden 2010 hatt et regnskapsmessig mindreforbruk (overskudd). Overskuddet viser hvor mye mindre kommunen netto har brukt i forhold til revidert budsjett. Overskuddene har stort sett vært et resultat av høyere skatteinntekter og god økonomistyring innenfor rammeområdene.

(Tallen i tabellen under er i millioner kroner).

2.1.3 Utviklingstrekk driftsregnskapet

Driftsinntekter

Egne inntekter (brukerbetaling, andre salgs- og leieinntekter) er redusert med ca 1 million kroner siste år. Mindre belegg ved sykeheimen, redusert betaling ved SFO, barnehage og kulturskole som følge av koronapandemien. Mindre utleie av boliger og salg av mat. Økt gebyr for feiing, avløp og renovasjon, samt omlegginga av slagbehandling gir noe økte inntekter.

Overføring med krav til motytelser har økt med 7 millioner kroner. Det halve knyttes til økning i øremerkede tilskudd til forskjellig prosjekt og tiltak. En har videre mottatt nesten 1,9 millioner

mindre i syke- og fødselspenger. Koronarelaterte tiltak som tilskudd til kommunalt næringsfond og ekstraordinære vedlikeholdsmidler bidrar også positivt.

Driftsinntekter (mill kr)	2016	2017	2018	2019	2020
Brukerbetalinger	15	16	17	18	16
Andre salgs- og leieinntekter	27	27	31	26	27
Overføringer med krav til motytelse	38	34	40	44	51
Rammetilskudd	147	146	146	155	164
Andre statlige overføringer	18	22	13	11	8
Andre overføringer	- 0	2	1	-	-
Skatt på inntekt og formue	82	89	93	93	92
Eiendomsskatt	7	7	7	11	13
Andre direkte og indirekte skatter	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	335	343	348	359	371

Årets rammetilskudd øker også en del i forhold til foregående år som i stor grad kan relateres til koronatiltak. Totalt har Overhalla mottatt i overkant av 6 millioner til slike tiltak (se tabell under). I tillegg til at en fikk 3,6 millioner til flomforebygging som ble overført til Trøndelag fylkeskommune for tiltak på Sørsivegen.

Forklaring	Generell kompensasjon for utgifter	Sårbare barn	Inntektssvik t SFO	Inntektssvik t barnehage	Forskuttering basisfinansiering allmenlegetjenesten	Kompensasjon redusert inntekts- og formuesskatt	Nysaldert smittekontroll	Nysaldert arbeidsledighet	Fordeling skjønnsmidler knyttet til Covid-19 i 2020	Sum ekstrabevilgninger
Departement	KMD	KMD	KMD	KMD	KMD	KMD	KMD	KMD	KMD	
Kapittel/post	571.60	571.60	571.60	571.60	571.60	571.60	571.60	571.60	571.64	
Sum landet	3 750 000	150 000	300 000	700 000	66 600	550 000	107 000	250 000	2 124 828	7 998 428
5047 Overhalla	3 015	117	262	564	60	377	333	0	1 353	6 081

Taksering av nye overføringslinjer ga også en økning i eiendomsskatten sammen med økt promille for boliger og fritidsboliger.

Driftsutgifter

Lønnsutgiften har en total økning på i underkant av 1% i løpet av siste år. Isolert har fastlønn økt med 0,4 %. Det er samme antall ansatte 366, men antall årsverk er redusert fra 298 til 296. Vikarutgiften har økt med 1,5 millioner kroner fra 2019 og utgjør 14,6 millioner kroner for 2020 (11 %). Det er syke- og fødselsvikarutgiftene som har økt mest. Overtidsgodtgjørelsen reduserte fra 1,8 millioner kroner til 1,5 millioner kroner.

Pensjonsutgiften har totalt blitt redusert med 2,7 millioner kroner (12 %) siste år og er 19,5 millioner kroner eks. arbeidsgiveravgiften.

Kjøp av varer og tjenester har økt med 3 % og overføringer som økte med 3 millioner knyttes i første omgang til økt momskompensasjon (2,2 millioner kroner) og overføringa av flommidler til fylkeskommunen på 3,6 millioner kroner.

Driftsutgifter	2016	2017	2018	2019	2 020
Lønnsutgifter	162	172	175	180	182
Sosiale utgifter	28	30	30	32	27
Kjøp av varer og tjenester	83	86	96	97	100
Overføringer og tilskudd til andre	21	24	23	24	27
Avskrivninger	11	14	15	16	16
Sum driftsutgifter	306	326	339	349	353

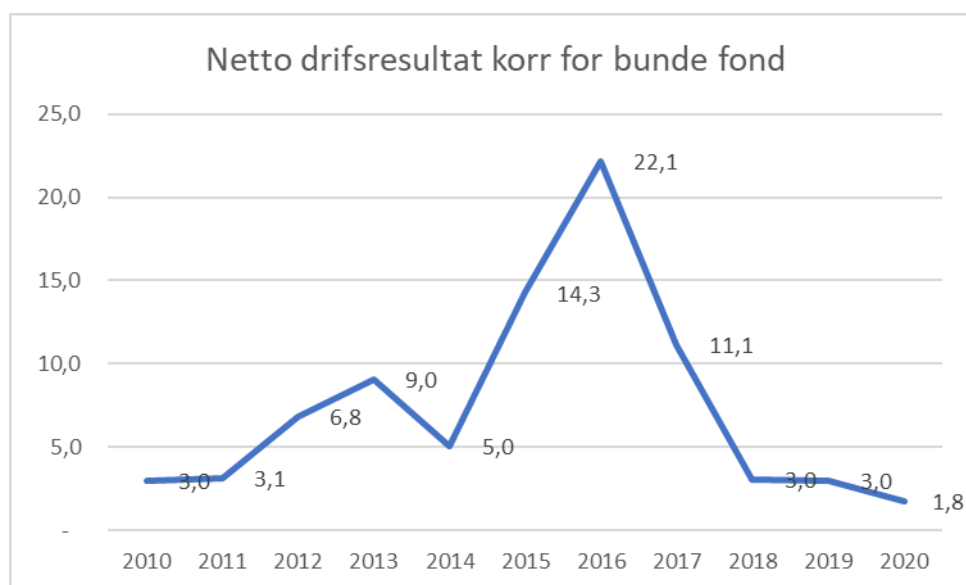
Finansutgifter

Netto finansutgifter har økt med i overkant av 4 millioner kroner. Økt avdrag og redusert renteinntekter som følge av historisk lav rente er hovedårsaken til økningen. En har videre mottatt ca 1 million kroner mindre i utbytte.

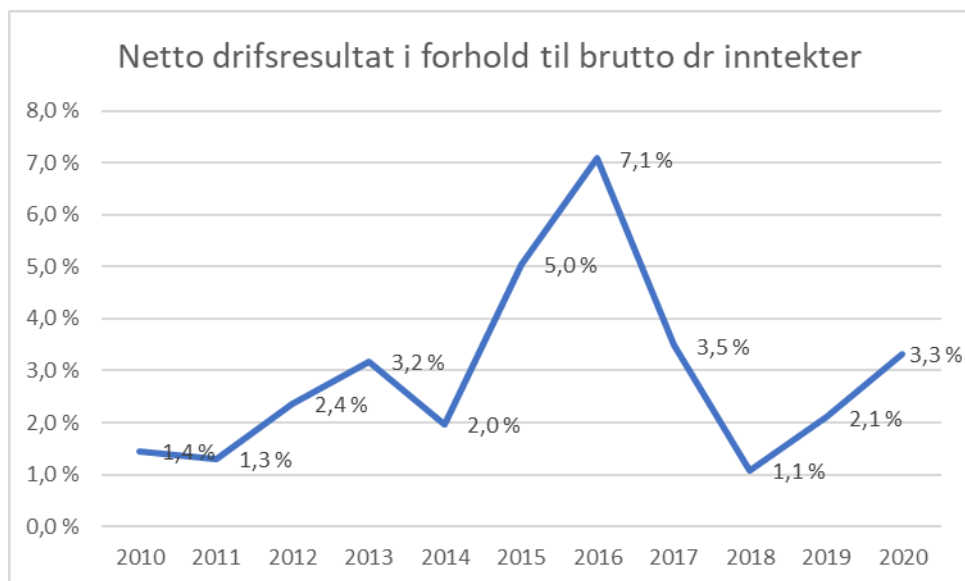
Netto finansutgifter i mill. kr	2016	2017	2018	2019	2020
Renteinntekter	2,68	2,82	2,05	4,04	2,13
Utbytter				2,87	1,84
Renteutgifter	9,47	9,49	9,31	11,30	11,86
Avdrag på lån	9,58	12,56	12,11	13,51	14,22
Sum netto finansutgifter	16,37	19,22	19,37	17,90	22,12
Årlig økning	- 0,7	2,8	0,1	- 1,5	4,2
Årlig økning i %	-4 %	17 %	1 %	-8 %	24 %

2.1.4 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hva kommunen har til rådighet for å dekke overføringer til investeringsregnskapet og avsetninger til fond (styrking av egenkapital). Det var budsjettert med et underskudd på 1 millioner kroner. Endelig resultat viste et overskudd på 12,4 millioner kroner. Korrigert for øremerkede ordninger (Bundne driftsfond) ble endelig overskudd 1,8 millioner kroner. Tabellen under viser resultatet fra 2010 (tall i mill. kr). Gode skatteinntekter har vært en viktig faktor for årene med store overskudd. Økte finanskostnader og reduserte rammeoverføringer gjøre det krevende å budsjettere med slike overskudd i kommende år.

Ofte bruk nøkkeltall for å vurdere kommuneøkonomien er *netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter*. Grafen under viser ukorrigert tall og ble for 2020 3,3%. Anbefalt nivå er 1,75% som skal sikre at en har en økonomi som følger blant annet inflasjon og i tillegg bygge opp reserver som skal kunne brukes når en for årlig svingninger i økonomien.

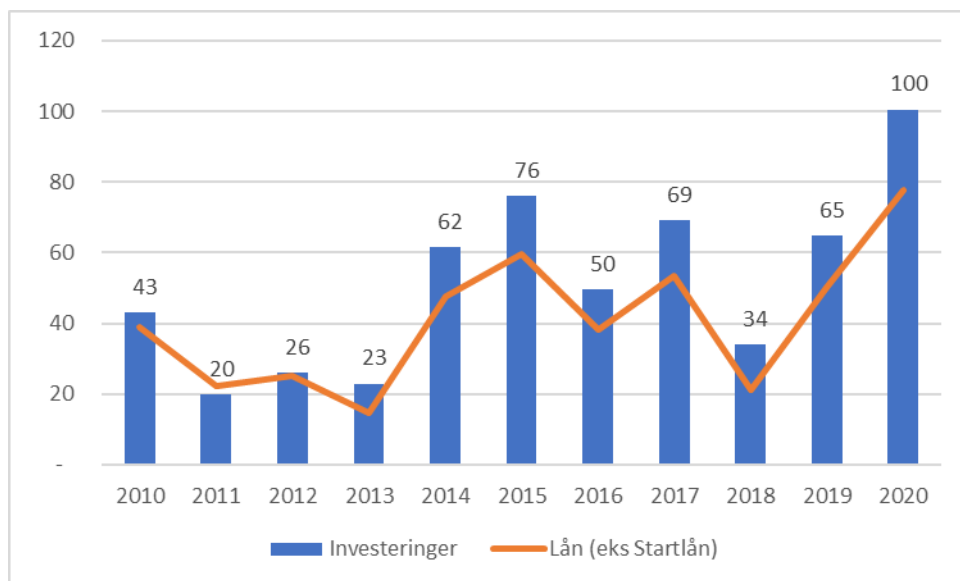

2.1.5 Investeringer

Det er investert for 100 millioner kroner i 2020 som er finansiert med 77,9 millioner kroner i bruk av lån. Sammenliknet med revidert budsjett er det en besparelse på 1,7 millioner kroner som i det knyttes til framdriften i investeringsprosjekter.

	Regnskap	Rev budsjett	Avvik
1 Investeringer i varige driftsmidler	100 473 000	98 781 250	1 691 750
2 Tilskudd til andres investeringer	1 132 669	1 100 000	32 669
3 Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	827 217	830 000	-2 783
4 Utlån av egne midler	0	0	0
5 Avdrag på lån	0	0	0
6 Sum investeringsutgifter	102 432 886	100 711 250	1 721 636
7 Kompensasjon for merverdiavgift	18 469 680	18 521 250	-51 570
8 Tilskudd fra andre	3 081 805	908 000	2 173 805
9 Salg av varige driftsmidler	1 798 045	1 870 000	-71 955
10 Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0
12 Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0
13 Bruk av lån	77 893 356	78 222 000	-328 644
14 Sum investeringsinntekter	101 242 886	99 521 250	1 721 636
15 Videreutlån	4 566 000	2 000 000	2 566 000
16 Bruk av lån til videreutlån	4 566 000	2 000 000	2 566 000
17 Avdrag på lån til videreutlån	2 808 001	2 800 000	8 001
18 Mottatte avdrag på videreutlån	2 808 001	2 800 000	8 001
18 Netto utgifter videreutlån	0	0	0
20 Overføring fra drift	830 000	830 000	0
21 Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	0	0	0
22 Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	360 000	360 000	0
23 Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0
24 Sum overføring fra drift og netto avsetninger	1 190 000	1 190 000	0

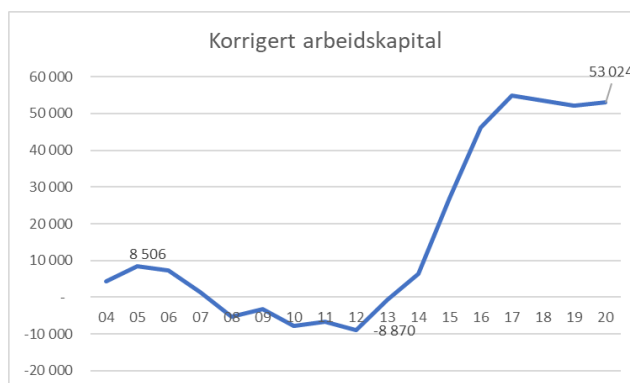
I tillegg til en målrettet styrking av kommunens økonomi har en hatt en offensiv investeringsplan. Siden 2010 er det investert for 568 millioner kroner som er finansiert med 449 millioner kroner i bruk av lån. Investeringen knyttes til alle typer tiltak som vann og avløp, samferdsel og kommunale bygg.

2.2 Balansen

2.2.1 Likviditet

Som følge av den beviste prioriteringen med styrking av fond har likviditeten blitt meget god. Utviklingen i arbeidskapitalen viser at kommunens betalingsevne har bedret seg vesentlig fra 2012 og fram til i dag. For å fremskaffe den reelle betalingsevnen har en korrigert omløpsmidlene og den kortsiktige gjelden for premieavvik og ubrukte lånemidler. I tillegg har kommunen hatt ubrukte lånemidler som skal brukes til finansiering av prosjekter. Bundne fond som er øremerkede midler, er fortrinnsvis tenkt brukt i påfølgende år. I tillegg til å gi uttrykk for likviditeten viser også utviklingen i arbeidskapital soliditeten i kommunens økonomi. Tabellen viser hvordan kommunens økonomi har utviklet seg siste tiåret med stramme rammer og organisatoriske/ politiske grep som er foretatt.

2.2.2 Fond

Totalt har kommunen en fondsbeholdning på 99 millioner ved utgangen av 2020. Herav 67,5 millioner kroner i disposisjonsfond. Fondet er bevist styrket i foregående år som for å kunne dekke fremtidig økte kapitalkostnader.

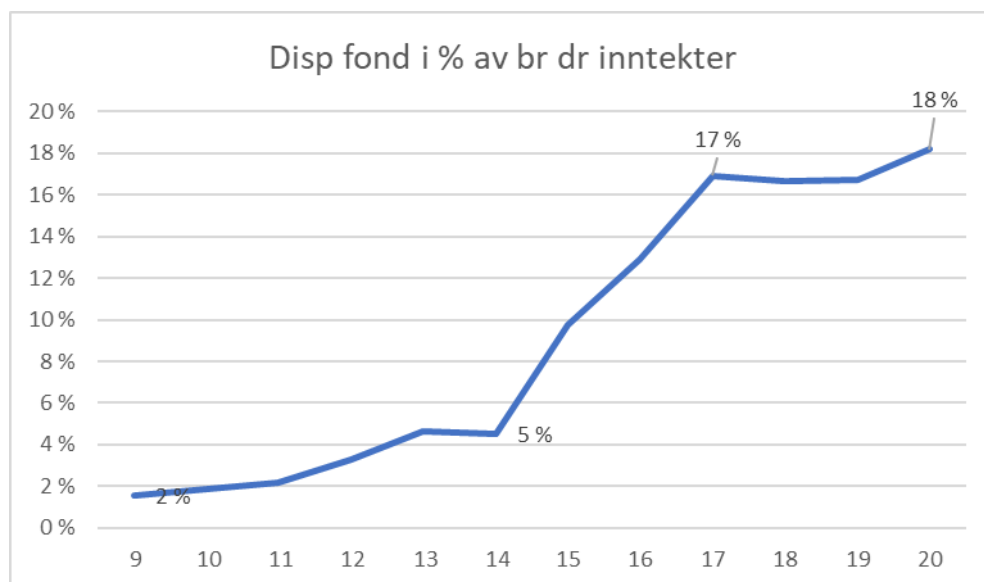
(Tall i mill. kr)	2 016	2 017	2 018	2 019	2 020
Disposisjonsfond	43,1	58,1	57,9	60,1	67,5
Bundne driftsfond	7,9	8,7	9,4	14,0	24,6
Ubundne investeringsfond	7,3	4,7	6,5	7,5	7,1
	58	72	74	82	99

Selvkostfondene innenfor vann, avløp, feiing, slambehandling og renovasjon samlet 5,5 millioner kroner ved utgangen av 2020. Det er i økonomiplanen forutsatt at fondene skal disponeres i løpet av planperioden.

(tall i kr 1000)	2016	2017	2018	2019	2 020
Overskudd vannavgift	3909	4504	4027	3642	3 678
Overskudd avløp	1543	2031	2371	1473	1 489
Slambehandling	0	0	19	84	-
Feiervesen	835	628	508	259	326
Renovasjonsordningen	272	160	97	83	48
	6559		7022	5541	5 541

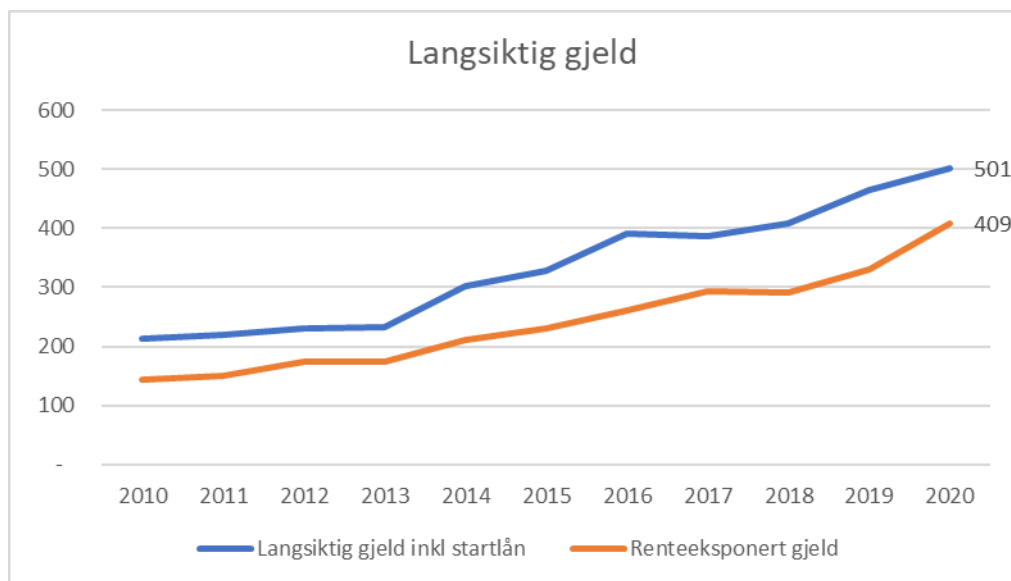
*) Slambehandling har ved utgangen av 2020 et udekket underskudd på 23.843,94 kroner.

Disposisjonsfondet i % av brutto driftsinntekter er for 2020 18 %. Anbefalt bør nøkkeltall være mellom 5 og 10 % for å ha en sunn og bærekraftig økonomi.

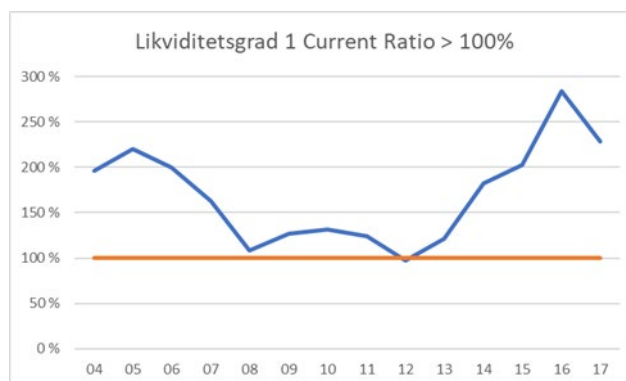
2.2.3 Lånegjeld

Kommunens langsiktige gjeld har vært økende i senere år og var ved utgangen av 2020 501 millioner kroner. En del av den kommunale gjelden er selvfinansierende. En mottar rentekompensasjon fra Husbanken, renter og avdrag for videreutlån (Startlån) og en vil til tider ha lånemidler som ikke er disponert (ubrukte lånemidler). Korrigert for dette viser kommunens renteeksponerende gjeld som ved utgangen av 2020 var 409 millioner kroner.

2.3 Likviditetsanalyse

Likviditetsgrad 1 viser omløpsmidler i forhold til kortsiktig gjeld og viser soliditeten til kommunen (vi har korrigert for ubrukte lånemidler og bundne fond/øremerkede ordninger). Nøkkeltallet er sammenliknbart mellom årene da det ikke påvirkes av lønn og prisveksten. Det anbefales at nøkkeltallet bør være over 100 %. (Omløpsmidlene er høyere enn den kortsiktige gjelden)

2.4 Finansielle måltall

Nøkkeltall	Anbefalt nivå	Budsjett 2020	Regnskap 2020
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	Min 1,75%	-3 %	3,30 %
Disposisjonsfond i % av driftsinntekter	Min 5 – 10%	15 %	18 %
Netto finansutgifter i % av driftsinntekter	Maks 2-3 %	8 %	5 %
Netto lånegjeld i % av driftsinntekter	Maks 50 – 60%	130 %	110 %
Avvik fra budsjett	Maks 0,5 – 1 %		0,60 %

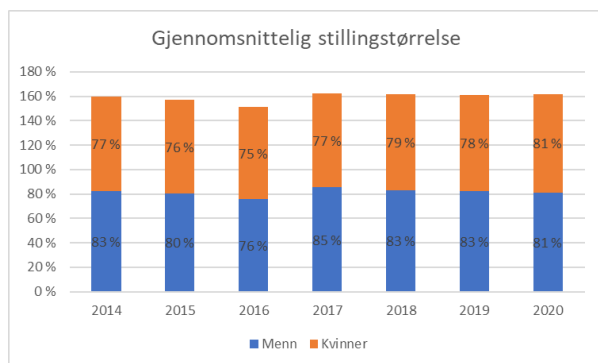
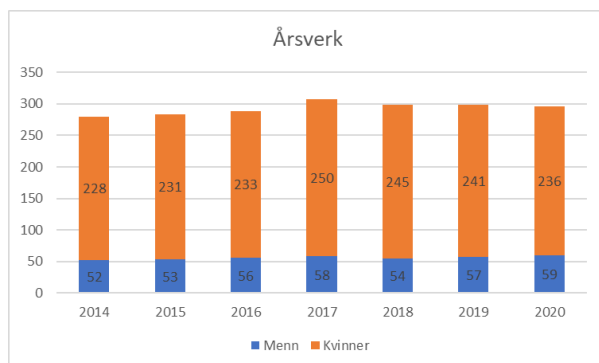
3. Redegjørelse for andre forhold

3.1 Likestilling og mangfold i kommunen

I henhold til likestillingsloven plikter alle kommuner å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene innenfor virksomheten. Overhalla kommunes arbeidsplasser skal kjennetegnes av inkluderende og med like muligheter uavhengig av seksuell orientering, funksjonsnivå, kjønn og etnisitet.

Kommunens arbeidsgiverpolitiske reglementer / relevante planer er utformet for å bidra til å skape likestilling og motvirke diskriminering jf diskrimineringsloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (f.eks. Etiske retningslinjer, Arbeids- og ansettelsesreglement, Lønnsstrategiplan, Handlingsprogram for Helse, miljø og sikkerhet m.fl.). Disse styringsdokumenter praktiseres fortløpende og blir gjennomgått og repetert i ledersamlinger etc.

Per desember 2020 hadde en 296 årsverk med fastlønn. Dette fordeler seg på 293 kvinner og 73 menn (antall). Kvinner har tidligere år hatt en lavere gjennomsnittlig stillingsstørrelse. Den var likt fordelt mellom kvinner og menn ved utgangen av 2020 på 81%.

3.2 Etikk

I enhver organisasjon møtes etiske utfordringer både i møte med personlige holdninger og ferdigheter, ulike valgsituasjoner, organisasjonskultur og innen ledelse. Etikk er systematisk refleksjon over hvordan ting kan være, hva som er rett og galt, godt og ondt, rettferdig og urettferdig i ulike situasjoner.

Etikk handler også om å bli enige om et sett av verdier, hvordan verdien skal komme til syne i praksis og om å forstå konsekvenser av handling. Det er de faktiske handlingene hos ansatte og folkevalgte som danner grunnlaget for kommunens omdømme hos innbyggerne. Det har høy prioritet å sikre høy etisk standard i virksomheten. Kommunestyret har tidligere vedtatt Etiske retningslinjer for Overhalla kommune. Det er en klar holdning at høy etisk standard skal prege alle organisasjonsnivå og tjenesteområder av den kommunale virksomheten. Temaet er viet økende oppmerksomhet de senere år både i form av konkrete tiltak som er planlagt / iverksatt fra sentraladministrasjonen og slike som er initiert og gjennomført innenfor de ulike tjenesteområder og tjenesteenheter. Etikk er også sentral i folkevalgtopplæringen.

3.3 Diskriminering

Alle kommunale bygg utformes etter krav om universell utforming og er tilgjengelig for alle.

Diskriminering er et viktig element i opplæringen i skolene i mange fagplaner og fag. Holdningsskapende arbeid gjøres også gjennom kommunens deltagelse i MOT.

3.4 Internkontroll

Kommunestyret behandlet i 2018 «helhetlig ROS» analyse som er en overordnet analyse av risiko for uønskede hendelser. Analysen er også i ettertid godkjent av Statsforvalteren. Risiko analyser er et viktig redskap for å sikre bedre kontroll av tjenestene og blir stadig oftere brukt i den daglige driften for å sikre en bedre kvalitet.

Overhalla kommune vedtok nytt økonomireglement i 2013 (revidert 2020) som legger grunnlaget for den økonomiske internkontrollen. MNS lønn og regnskap utarbeider rutine og internkontrollsystem på et detaljert nivå.

I 2017 ble arbeidet med etablering/ anskaffelse av nytt felles kvalitets- og avvikssystem igangsatt. Systemet dekker alle fagområdene.

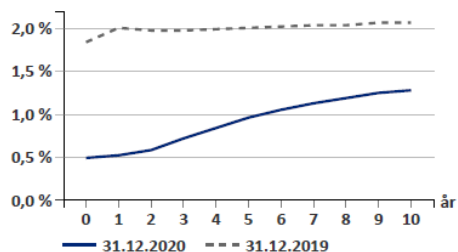
3.5 Fortolkning av statlig styringssignal og forventet utvikling i rammebetingelser

Det kommunale selvstyret er en viktig verdi i det norske samfunnet. Den statlige styringen av kommunene og fylkeskommunene skal baseres på rammestyring, veiledning og dialog. Fra Staten er det kommunisert at inntektssystemet skal bidra til sterke og levende lokalsamfunn, likeverdig tjenestetilbud, tilrettelegging for kommunereform og mer rettferdig fordeling av tilskudd. Omlegging av inntektssystemet i forbindelse med kommunereformen og trekk for medfinansiering av privat skole har redusert kommunen inntekter uten at en har fått tilsvarende reduksjoner på utgiftssiden.

Rammeoverføringen for 2020 viser en vekst på 3,2% fra året før. I økningen er i underkant av 10 millioner kroner tiltak knyttet til koronapandemien og ekstra flommidler. Ekstrabevilgingen anses som kortvarige tiltak. Overhalla mottok i tillegg 5,2 millioner i inntektsgaranti (INGAR). Dette var siste året med overgangsordningen. Korrigert for disse to elementene er en på nivå med det en kan forvente i rammeoverføringen i kommende år. Den viser da en reduksjon på 2,8 %.

Rente nivået er for tiden historisk lavt. Ifølge den norske rentekurven forventes den å forbli lav. (Se tabell)

Lav arbeidsledighet, stor etterspørsel etter arbeidskraft har gitt høye lønnsoppgjør i senere år, men med koronapandemien ble oppgjøret i 2020 betydelig lavere enn forventet. Med høy sysselsetting vil kampen om kompetanse trolig bli mer krevende i kommende år. Dette sammen med den gradvise sentraliseringen.

En registrerer at stadig mer av de statlige øremerkede overføringene blir innlemmet i kommunens rammer. Dette er i utgangspunktet positivt for selvstyre og lokal demokratiet. Men det kommer også mer og mer lovbestemmelser om krav til tjenestene. Det er innført bemanningsnormer både for grunnskole og barnehage

Muligheten for å kreve inn eiendomsskatt er også betydelig redusert. Eiendomsskatt av *verker og bruk* er i ferd med å bli fastet ut. Promillen for bolig og fritidseiendommer er redusert fra 7 til 4 fra 2021. I tillegg ble grunnlaget for beskatningen for bolig og fritidseiendommer redusert med 30% fra 2020.

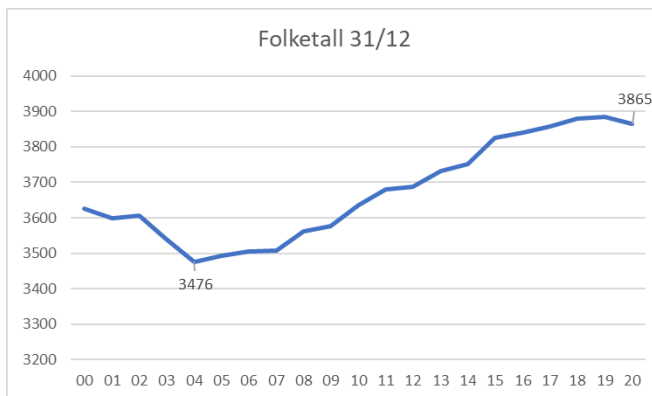
Det er i vedtatt økonomiplan for 2021-2024 tatt høyde for kjente sentrale endringer. Planen er vedtatt i økonomisk balanse med vesentlig bruk av fond.

Årsrapport

4. Innbyggerne

Overhalla har i perioden 2004 til 2019 hatt en årlig økning. Siste år, 2020, viser en tilbakegang på 19 innbyggere. En har siste år et negativt fødselsoverskudd på 2, herav 30 fødsler. Netto innvandring er positivt med 8 personer. Innenlandsk utflytting var høyere enn innflytting. Dette bidrar med det vesentligste av nedgangen.

Middelsprognosen for befolkningsutvikling utarbeidet av Statistisk sentralbyrå viser at det fortsatt forventes en vekst i kommende år. Prognosen viser en vekst fram til 2040 på 650 innbyggere (18%). Skulle framskrivingen stemme vil en være 4500 innbyggere i 2040. 300 av veksten vil være innbyggere over 67 år. For barn i aldre 0-5 år forventes det en nedgang. Dette er den gruppen hvor det er den største usikkerhet med prognosetallene. Vider forventes den en økning i grunnskolegruppen, men vil avta etter 2023.

11668: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter alder og år. Overhalla, Hovedalternativet (MMMM).

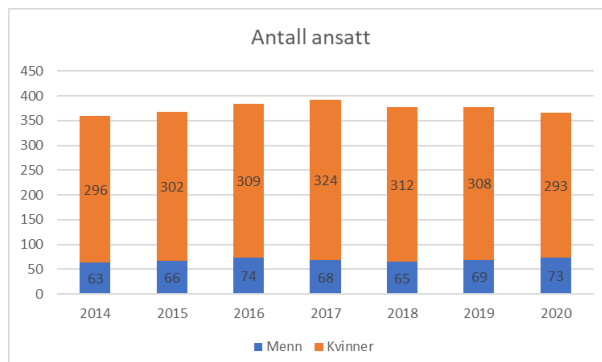

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5. Medarbeiderne

5.1 Ansatte

Ved utgangen av 2020 hadde en 366 ansatte som er fordelt på 296 årsverk. 80 % av ansatte er kvinner som har gjennomsnittlig stillingsstørrelse 81% som var det samme for menn.

5.2 Nærværstatistikk / sykefravær

Tabell: Sykefraværsprosent 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Overhalla kommune	9,5	8,8	8,5	10,2	9

Tabell: Sykefravær fordelt på egenmelding og sykemelding av ulik varighet

Overhalla kommune	Egen- melding	Sykem. 1-3 dg	Sykem. 4-16 dg	Sykem. 17-56 dg	Sykem. > 56dg	Totalt
2016	1,2	0,0	0,7	1,6	6,0	9,5
2017	1,3	0,1	0,6	1,3	5,5	8,8
2018	1,5	0,1	0,7	1,6	4,6	8,5
2019	1,3	0,2	0,5	1,4	6,8	10,2
2020	1,5	0,2	0,7	1,3	6,3	9

Tabell: Sykefravær turnuspersonale i %

	2016	2017	2018	2019	2020
Overhalla kommune	11,3	10,9	10,3	13,0	13

Tabell: Sykefravær etter kjønn i %

Overhalla kommune	2016	2017	2018	2019	2020
Kvinner	10,7	10	9,2	11,1	9,6
Menn	4,4	3,8	5,6	6,7	6,1

Statistikken viser nedgang i sykefraværet fra 2019 til 2020. Det gjennomføres for tiden et nærværprosjekt der bedriftshelsetjenesten er involvert. Ett av målene for dette er å redusere sykefraværet. Det startet opp ved Skage barnehage som pilot i 2019 og ble tidlig i 2020 utvidet til de fire enhetene i helse og omsorg og mot slutten av året utvidet til også å omfatte Overhalla barne- og ungdomsskole. Prosjektet er finansiert ved eksterne OU-midler og blir videreført i 2021.

5.3 Tillitsvalgte

Samarbeidet med tillitsvalgte anses som god. Fagforbundet har hovedtillitsvalgt i 60 % stilling og Utdanningsforbundet 20 %. I tillegg er Fellesorganisasjonen og Sykepleieforbundet representert. Tillitsvalgte deltar på enhetsledersamlingene, informasjons- og drøftingsmøter med ledelsen, lønnsforhandlinger og ansettelser.

6. Fagsjef oppvekst

6.1 Utviklingsfokus i barnehager og skoler i 2019

Året 2020 har vært sterkt preget av korona og har dermed begrenset mulighetene for å drive godt nok utviklingsarbeid i barnehagene og skolene, slik man ellers har hatt anledning til. Alle områder vil derfor være preget av et lite etteslep.

Felles hovedfokus for barnehage og skole har vært **inkluderende barnehage- og skolemiljø (IBS)** dette året. Fra høsten 2018 har vi hatt en ekstra utviklingsveileder i 50% stilling kombinert med jobb i PPT for å støtte ledere og ansatte i barnehagene og skolene både teoretisk og praktisk i arbeidet med IBS. Vi har hatt store begrensninger med å drive godt nok utviklingsarbeid på grunn av korona fra mars 2020 og utover høsten 2020 og vi har derfor fått utvidet vår avtale med PPT slik at vår veileder er med oss ut mai 2021. Denne stillingen er delvis finansiert gjennom statlige midler.

I tillegg har det vært en prioritet å få på plass handlingsplaner og felles rutiner for arbeidet med gode barnehagemiljø og skolemiljø. Også felles rutiner ved observasjoner som krever handling ihht lovverk. I tillegg til arbeidet med gode psykososiale miljø kreves det godt systematisk arbeid over tid for å gi best mulig tilbud til barn og elever med spesielle behov. Det spesialpedagogiske arbeidet i barnehage og skole er derfor satt i system. Det er utarbeidet nye rutiner og arbeidet med endring av praksis til en mer helhetlig og kollektiv satsing er godt i gang i barnehage og skole. Det vil ta tid før man kan kunne vente å se resultater av denne endringen.

Skolene har i tillegg hatt høyt fokus på språkopplæring bl.a gjennom samarbeid med Skrivesenteret (NTNU) i Trondheim. Vi har utvidet vår avtale med Skrivesenteret til 2022 og søkt og fått midler som vi kan bruke til å utvide perioden for koordineringsrollen i språkarbeidet. Dette er en del av vårt DEKOM arbeid (desentralisert kompetanseheving skole). I tillegg til samarbeidet med Skrivesenteret er Overhalla med i et regionalt samarbeid, også gjennom DEKOM, sammen med Flatanger, Namsos, PPT og Nord Universitet. Arbeidet med innføring av nye læreplaner er også en satsing i DEKOM nettverket i Midtre Namdal. Dette har vært økonomisk mulig å gjennomføre på grunn av statlige kompetansemidler.

Videreføring av både språksatsingen og satsingsområdene i DEKOM vil fortsatt være en prioritet i dette nettverket da man også her er noe på etterskudd på grunn av korona.

REKOM (desentralisert kompetanseheving barnehage) er et regionalt samarbeid med MNR kommunene. Når det gjelder barnehager så har MNR en samarbeidsavtale med Dronning Mauds Minne Høyskole i Trondheim (DMMH). For 2020 har fokuset vært på utvikling av ledelse. Videre er Overhalla i en prosess med endring av organiseringen i barnehagene. Vi bruker også våre statlig tildelte regionale midler blant annet til veiledning i den forbindelse.

2 av kommunens skoleledere har avsluttet rektorutdanning og en av barnehagelederne avsluttet styrerutdanning i 2019. De 2 neste skolelederne har søkt rektorutdanning og en ass.styrer har søkt styrerutdanning for 2021. Kommunen har deltatt i statlig veiledning der fokuset har vært ledelse og ledelsesutvikling. Denne veiledningen er ferdig, men kommunen har hatt stor nytte av deltakelsen og vil videreføre noe av det man tok med seg fra denne veiledningen.

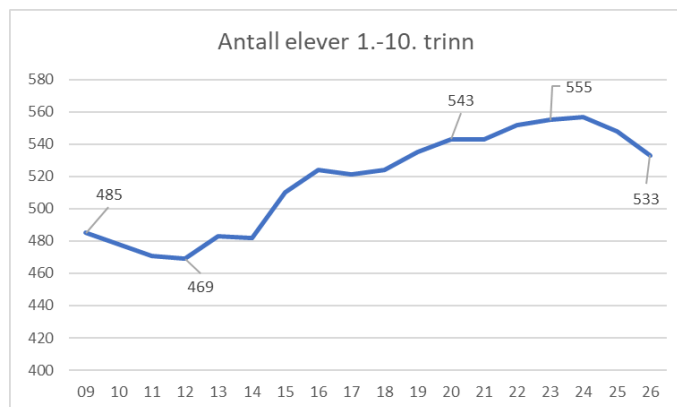
Planlegging i forbindelse med utbygging av Hunn skole har hatt stort fokus hele 2019 og 2020. Det samme gjelder utvidelse/tilrettelegging av barnehagetilbudet i Ranemsletta barnehage. Etter at utbygging ble gjennomført både i Gammelstua barnehage og Ranemsletta barnehage våren 2020, vil det ikke i nærmeste framtid lenger være behov for midlertidige barnehageløsninger for å oppfylle kravet om barnehageplasser. Det har i tillegg vært jobbet for økt nærvær i barnehagene.

6.2 Grunnskole

Elevtall grunnskole

Kommunen hadde fra 2000 årsskifte og fram til 2012 en vesentlig nedgang i elevtallet. I ettertid og fram til i dag har en hatt en årlig vekst. Grunnskolene i Overhalla har inklusive private til sammen 543 elever ved utgangen av 2020. Montessori økte med 8, Hunn 4 og OBUS hadde en reduksjon på 4.

En framskrivning av kjente kull tall forventes det en vekst fram til 2023 hvor prognosen viser en vesentlig nedgang mot 2026.

Kompetanse grunnskole

I 2015 kom det et krav om at alle som underviser i grunnskole skulle ha relevant utdanning med minimum 30 studiepoeng i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk eller engelsk for barnetrinnet og 60 studiepoeng i samme fag på ungdomstrinnet. Kravet gir tilbakevirkende kraft, dvs. at det er en god del ansatte lærere som ikke oppfyller kravet. Det gjennomføres årlig videreutdanning av egne ansatte for å kunne oppfylle kravet. I 2020 var det 5 som sluttførte videreutdanningen på våren og 4 nye startet på høsten.

Andel undervisning gitt av undervisningspersonale med godkjent utdanning økt i løpet av siste år. Med en andel på 97 % er en oppe på nivå med både fylket og samlet for gjennomsnitt for landet.

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
Undervisning med godkjent utdanning (kommunal)	97 %	93 %	99 %	92 %	97 %
Undervisning med godkjent utdanning (privat)			62 %	100 %	92 %
Trøndelag fylke				92 %	97 %
Nasjon	96 %	96 %	96 %	96 %	96 %

Ressurser i grunnskole

Høsten 2018 ble normen for øvre grense av hvor mange elever per lærer en skal ha i grunnskolen. 16 elever pr lærer i 1.-4., og 21 elever per lærer på 5.-10. Høsten 2019 ble normen skjerpet ytterligere med 15 og 20 elever pr elev på henholdsvis 1.-4. og 5.-10. trinn. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at Overhalla tilfredsstilte lovkravet i 2020.

Kommunal grunnskole	Norm	18/19	19/20	20/21
Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-4. trinn	15	14,5	14,8	14,6
Lærertetthet i ordinær undervisning 5.-7. trinn	20	16,5	14,3	17,7
Lærertetthet i ordinær undervisning 8.-10. trinn	20	15,1	16,6	13,6

Samme tall fra Utdanningsdirektoratet viser at kommunens private grunnskole ikke tilfredsstiller kravet for lærertetthet for 1.-4. trinn, men er godt innenfor på 5.-10. trinn.

Privat grunnskole	Norm	18/19	19/20	20/21
Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-4. trinn	15	26,1	22,3	13,2
Lærertetthet i ordinær undervisning 5.-7. trinn	20	10,3	10,5	8,5
Lærertetthet i ordinær undervisning 8.-10. trinn	20	11,3	7,5	12,8

Samlet for kommunens to grunnskoler har antall lærertimer økt siste år. Timer pr elev viser at en i starten av sammenlikningsperioden var på nasjonalt nivå (58). Dette før etablering av privat grunnskole. 2020 tall pr elev viser at Overhalla har prioritert å bruke vesentlig mer enn både gjennomsnittet i fylke og landet.

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
Lærertimer som gis til undervisning (Kommunale grunnsk)	29 588	32 320	31 986	33 709	36 029
Antall elever kommunale skoler	510	520	484	465	480
Undervisningstimer totalt per elev (Overhalla kommune)	58	62	66	72	75
Undervisningstimer totalt per elev Trøndelag				61	61
Undervisningstimer totalt per elev Nasjonalt	58	58	59	60	61

En sammenlikning av driftsutgiften pr elev viser at Overhalla har prioritert å bruke mer enn gjennomsnittet i fylket og nasjonalt. Ca 80 % av driftsutgiftene disponeres til lønn.

	2018	2019	2020
Driftsutgifter per elev (Kommunal)	126 959	137 838	135 770
Driftsutgifter per elev (Trøndelag)	123 789	127 888	123 939
Driftsutgifter per elev (Nasjonalt)	120 716	126 221	123 233

Spesialundervisning:

Elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, har rett på spesialundervisning. PP-tjenesten utreder og gir råd om tilrådning til skolen om elever har behov for slik undervisning. Slik undervisning vil ofte være ressurskrevende og det vil være viktig at en får til en god organisering.

Overhalla fikk en økning siste år. Sammenliknet med fylket er det en mindre andel av elevene som får slik undervisning, men flere enn landsgjennomsnittet.

	2016	2017	2018	2019	2020
Andel som får spesialundervisning (Overhalla)	8,5	7,3	7,4	8,4	8,7
Andel som får spesialundervisning (Trøndelag)	8,7	8,5	8,7	9,2	7,9
Andel som får spesialundervisning (Nasjonalt)	8,8	8,9	8,6	7,9	7,7
Andel som får spesialundervisning (Gruppe 2)	7,8	7,9	7,9	7,8	

Læringsresultater

Årets nasjonale prøver for ungdomstrinnet (8. trinn) viser at en fikk en forbedring i samtlige fag. Resultatet blir publisert på en skala med et gjennomsnitt på 50 skalapoeng og standardavvik på 10.

Nasjonale prøver ungdomstrinnet (8. trinn)	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	Trøndelag	Nasjonalt
Engelsk	51	50	47	48	49	50
Lesing	51	49	47	48	49	50
Regning	50	46	44	46	49	50

Grunnskolepoeng er et mål for det samlede læringsutbytte for elever som sluttvurderes med karakterer. Poengene benyttes som kriterium for opptak til videregående skole. Grunnskolepoeng er gjennomsnittet av avsluttende karakterer.

En sammenlikning av 3 siste år, viser en forbedring for siste avgangskull. En er med det over fylke og nasjonalt gjennomsnitt. Private grunnskoler har bedre resultat i fylket og landet. I hht publiseringsregler hvor opplysninger som direkte eller indirekte kan knyttes til enkeltindivider regnes som personopplysninger er det ikke publisert spesifiserte tall for Overhalla siste år.

Grunnskolepoeng 10. trinn (Alle eierformer)	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Overhalla kommune	39,7	39,8	43,8
Trøndelag fylke	41,5	41,6	42,7
Nasjonalt	41,8	42,0	43,2

Skolefritidsordningen

En større andel av barn i kommunal grunnskole 1.-4. trinn hadde SFO plass siste år. Sammenliknet med fylket og nasjonalt er det færre som benytter seg av tilbudet i Overhalla.

Andel barn 1.-4. klasse kommunal skole som har SFO	2016	2017	2018	2019	2020
Overhalla	46,9	46,4	35,6	41,4	47,5
Nasjonalt	59,1	58,7	58,3	57,7	54,7
Trøndelag / Nord-Trøndelag	44,2	44,6	58,5	61	57,5

6.3 Barnehage

Antall

For 2020 har det vært 191 barn i kommunale barnehager og 40 i den private barnehagen. Barn under 3 år krever dobbelt så stor bemanning som de over. For å få sammenliknbare tall regner en de minste som 2. Omregnet antall barn viser at en i 2020 hadde totalt 312 med barnehageplass i Overhalla. Dette er en økning fra året før på 12.

Antall barn i barnehage Overhalla	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Omregnet antall barn privat bhg	38	44	44	36	41	58
Omregnet antall barn kommunal bhg	291	286	292	299	259	254
Totalt	329	330	336	335	300	312

Nasjonalt rapporters det om synkende årskull som gir færre barn i barnehager. Flere har heltidsplass. Antall barnehager reduseres, men blitt stadig større.

Kompetanse i barnehage

Høsten 2018 ble pedagognormen i barnehagene skjerpet inn. Det ble krav om at det minimum skulle være en pedagogisk leder per 7 barn under tre år, og 14 for de over. Tall fra *barnehagefakte.no* viser at alle barnehagene i kommunen har vært godt innenfor kravet.

Ant barn pr barnehage lærere	2019	2020	Andel av bemanning.
Ranemsletta	9,8	9,7	51,50 %
Skage	12,9	11,8	41,90 %
Moamarka	6,7		
Gammelstua	10,3	14,5	42,40 %
Gj snitt Overhalla kommune	11,0	11,4	45,10 %

Ressurser i barnehage

I tillegg til pedagognormen er det en bemanningsnorm som stiller krav til at en har en bemanning som tilsvarer minimum en ansatt per tre barn under tre år, og en ansatt per seks barn over tre år. I Overhalla har en prioritert å ha en høyere bemanning en minimumskravet. Overhalla har også en høyere bemanning enn gjennomsnittet for kommunale barnehager i fylket og nasjonalt.

Barn per ansatt	2017	2018	2019	2020
Ranemsletta	5,2	5,2	4,5	4,9
Skage	4,7	5,3	5,3	4,9
Moamarka	5,1	5,2	3,3	
Gammelstua	5,7	4,7	4,6	4,9
Overhalla gj snitt kommunal bhg	4,9	5,3	4,9	4,9
Landsgj snitt kommunal bht	5,9	5,7	5,7	5,7
Fylkesgj snitt kommunale bhg	6,0	5,8	5,7	5,6

Resultat

Alle landets barnehager får tilbud å delta på en årlig spørreundersøkelse utarbeidet av Utdanningsdirektoratet. En får via undersøkelsen dokumentert foreldretilfredsheten. Undersøkelsen har ca. 30 spørsmål og deles inn i 5 indekser:

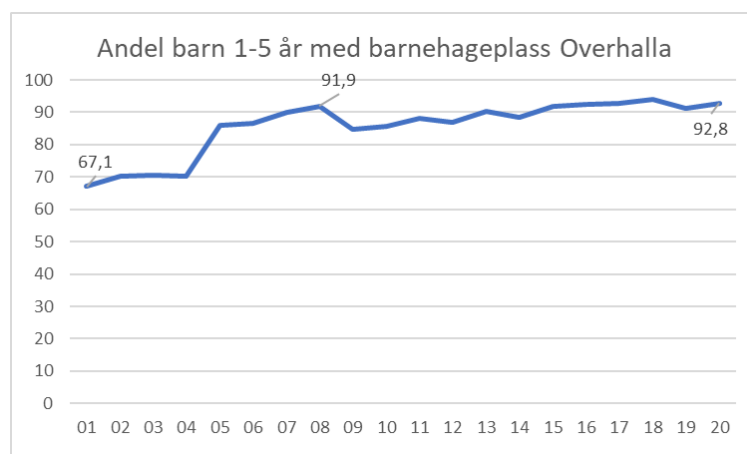
- Total tilfredshet
- Ute- og innemiljø
- Barns utvikling
- Informasjon
- Barnets trivsel.

Gjennomgående for de kommunale barnehagene er at barns trivsel og utvikling skårer best, mens ute- og innemiljø og informasjon er noe lavere. Samlet er tilfredsheten i 2019 på 4,4 for Overhalla på en skala som går til 5. Sammenliknet med fylket og nasjonen kommer en noe dårligere ut. Overhalla har for 2020 ikke gjennomført undersøkelsen. Kommunenen plikert ikke å gjennomføre den. Det tas sikte på å få gjennomført undersøkelsen i 2021.

Tilfredshet	2018	2019	2020
Ranemsletta	4,5	4,4	*)
Skage	4,4	4,2	*)
Moamarka	3,9	4,1	*)
Gammelstua	4,7	4,8	*)
Gj snitt Overhalla	4,4	4,4	*)
Trøndelag	4,5	4,6	4,5
Nasjonalt	4,5	4,5	4,5
*) Ikke gjennomført spørreundersøkelse			

Dekningsgrad

Med en statlig målsetting om fullbarnehagedekning og flere arbeidsaktive med større stillinger, har andel barn i alder 1-5 år med barnehageplass vært økende siste 15-20 årene. Den høyeste andelen hadde en i 2018 på 94 %, som ble redusert noe i 2020 (93%). Nasjonalt var det 92,4% som hadde barnehage plass og 90,6% i fylket.

7. Fagsjef helse og omsorg

7.1 Organisering og ledelse

Helse og omsorg er organisert i 4 enheter, helse og familie (33 ansatte), bo –og miljøtjenesten (34 ansatte), sykeheimen (74 ansatte) og hjemmetjenesten (30 ansatte).

Når det gjelder ordinær drift vises til årsrapporten fra hver enhet.

KORONA- COVID-19

2020 ble et spesielt år for kommunen og spesielt helse og omsorg etter «nedstengningen» 12.3.20 pga. koronaviruset.

Dette medførte at enhetene måtte endre driften for å følge strenge smittevernrutiner.

Stikkord her er mindre arbeidsgrupper, registrering av nærkontakter, besøkskontroll i sykeheimen, opprettholde avstand, renhold m.m. I tillegg til endret drift har det også kommet mange nye arbeidsoppgaver for å håndtere ulike korona-tiltak.

TISK (testing, isolering, smittesporing og karantene)

Dette har vært store oppgaver for kommunen. Teststasjonen har vært åpen hver ukedag og noen høytidsdager. Testteamet i helse har vært lite, men godt drevet. Det har i hovedsak bestått av en sykepleier på legekantoret i tillegg til en sykepleier i merkantil tjeneste, assistert av ansatte fra ulike enheter ved behov. Sykepleierne har også gitt tilbud om testing i hjemmet til de som ikke har hatt mulighet for å møte på teststasjonen.

Helse har fulgt opp 16 smitta i isolasjon og foretatt smittesporing og deretter fulgt opp 234 i karantene.

KORONATELEFON

Helse driftet koronatelefonen de første månedene, deretter tok kontortjenesten i administrasjonen over denne oppgaven. Dette har fungert svært godt. Koronatelefonen har vært åpen alle ukedager og utvalgte høytidsdager- samme dager som teststasjonen. Det har vært et tett samarbeid mellom koronatelefonen og ansatte på teststasjonen og legekantoret.

LUFTVEISBRASSE

Anskaffet ei brasse og plasserte utenfor legekantoret. Legene kunne dermed ta imot og undersøke pasienter selv om de hadde forkjølelssymptomer eller symptomer på covid-19, dette for å forebygge smitte på legekantor og helsesenteret.

COVID-LEILIGHET

Det ble bestemt at kommunen skulle bruke en omsorgsbolig på helsetomta til isolasjon av covid-pasienter. Denne ble brukt under helse smitteperioden høsten 2020.

TILSKUDD KORONA

Statsforvalter utlyste tilskudd til korona-tiltak for sårbare eldre pga. ensomhet og inaktivitet. Søkte på dette og mottok kr. 320 000,- Til følgende tiltak:

- Innkjøp av motiview og thera sykkel til sykeheimen
- Innkjøp av 15 komp til hjemmeboende eldre

DRIFT

KOMPETANSEHEVING

- Oppstart med desentralisert lederutdanning, 75 studiepoeng, i samarbeid med indre Namdal. Fra Overhalla deltar 3 enhetsledere og 3 fagledere.
3 av 4 enhetsledere på helse var nyansatt i 2020, derfor viktig med denne lederutdanningen.
- 13 deltok på ulike ABC-opplæringer
- 1 videreutdanning innen rus- og psykisk helse (ferdig vår 2021)
- 1 videreutdanning innen velferdsteknologi
- Læringer og sykepleiestudenter
- Digitale kurs og webinarer.

BYGGETRINN 1 HELSETOMTA

Planlegging, bygging og forberedelse av overtakelse nytt bygg mars 2021
17 omsorgsboliger og 1 avlastningsbolig

HELSEPLATTFORMEN

Helseplattformen er programmet som skal anskaffe og innføre ny pasientjournal for hele Midt- Norge, både kommuner og sykehus. Dette er en felles journalløsning som følger pasienten hos fastlege, på sykehus, hos private spesialister og i kommunal helse og omsorg. Helse Midt-Norge RHF og Trondheim kommune eier programmet, og 84 kommuner i Midt –Norge er opsjonskommuner. Kontrakter mellom eierne og EPIC ble inngått i 2019 og første innføring er i 2021 (St. Olav og Trondheim kommune).

Trondheim kommune leder kommunene i Midt-Norge med innføringen. Kommunene i Namdalen involveres med en egne innføringsleder i hel stilling.

Det er stor aktivitet og Overhalla kommune engasjerer seg med deltakelse i faggrupper, fagekspertgruppe og i beslutningsnivå 3. Kommunene i Namdalen har besluttet å bli med i løpet av høsten 2023- hvis kommunestyrene velger å delta og ta ut opsjon.

KØHD og overliggere i sykehus

Kommunen skal sørge for tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold til innbyggerne (KØHD). Statistikken under viser en stabil gjennomstrømming av pasienter på akuttavdelingen de siste årene. Det gjør at kommunen bidrar til å senke presset på sykehuset i tillegg til at det er et godt og nært tilbud til innbyggerne.

Kommunen har ikke hatt overliggere i sykehus i 2020.

Akuttavdelingen	2016	2017	2018	2019	2020
KØHD-innlagt	35	25	28	30	31
Overliggere I sykehus	0	3	7	0	0

FRISKLIV

Samhandlingsreformen anbefalte kommunene å prioritere folkehelse og frisklivssatsing for å hjelpe innbyggerne med livsstilsendring og dermed forebygge sykdom.

Frisklivstilbudet ble noe amputert pga. korona i 2020. Følgende tilbud ble allikevel avvirket i 2020; frisklivsresept (oppstarthelsesamtale+ treningsgruppe), mestringskurs i depresjon (KID), ulike gruppetreninger til seniorer i en liten periode. Gruppetilbud til personer med søvnvansker og røykesluttkurs. Det ble også gjennomført ei oppfølgingsgruppe etter frisklivsresept, der de fikk delta i ei digital treningsgruppe.

AVVIK

Det er rapportert 992 avvik i helse i løpet av året. Viser til årsrapporten til enhetene.

PROSJEKTER 2020

1. Digitalisering i helse

3-årig prosjekt fra 2019 til mars 2022

Kommunen mottok kr 500 000 i tilskudd i 2020

Tiltak 2019	Tiltak 2020
- Digital vaktbok - Digitale arbeidslister - Digital signatur gitt medisiner alle enheter - Digital avtalebok psykisk helsetjeneste - Telefoniløsninger, mobilt bedriftsnett - Utvikling av velferdsteknologi, innovasjon og gevinstrealisering	- Integrasjon mellom velferdsteknologiplattform og journalsystem - Tjenestetildeling- utvikling av nye rutiner - Digitale tilsyn som en del av tjenestetilbudet - Teste ut digitalt motivasjonsverktøy for livsstilsendring for Frisklivsdeltagere i Overhalla - Samarbeide med eksterne aktører som næringsliv og utdanningsinstitusjoner for kompetanseheving og utvikling

	• Teste og ta i bruk medisindispensere i tjenestene • Teste ut ulike kommunikasjons og mestringsverktøy for brukere med funksjonshemming og kognitiv svikt • Kompetansehevende tiltak hos ansatte (teknologikompetanse og lovverk omkring teknologi) • Følge med i utviklingen av ny teknologi og prosesser som gjøres i andre kommuner • Oppstart av digihjelpen (digital opplæring av innbyggerne) • Uprøving av digital psykolog • Oppstart av digital konsultasjon lege og sykepleiere
--	--

2. Trainee for nyutdannede sykepleiere (2016-2020)

Samarbeidsprosjekt med helse Nord-Trøndelag/sykehuset Namsos og Nord-universitet. Prosjektet ble avsluttet i 2020 pga. problemer med rekruttering av sykepleiere i ordningen.

3. Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver

Et samarbeidsprosjekt mellom 5 kommuner i nordre Trøndelag med utviklingssenteret som initiativtaker og prosessveileder.

Målet med prosjektet er å utvikle en kommunal modell for å støtte pårørende med krevende omsorgsoppgaver. Hver kommune skal teste ulike tiltak.

4. Vold og trusler

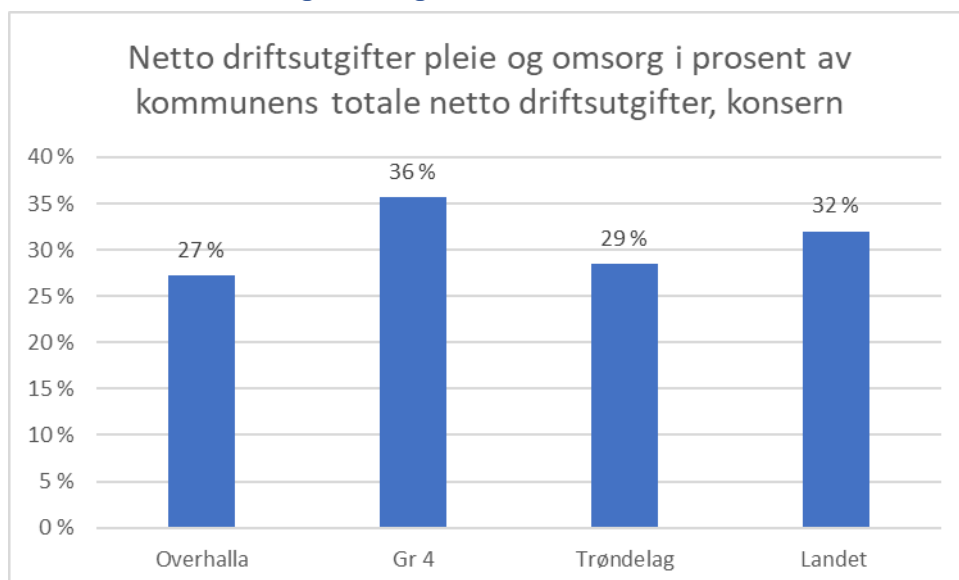
Prosjektstart høsten 2020

Kommunen mottok kr 400 000 i skjønnsmidler og ansatte 2 prosjektledere, 20% på sykeheimen og 20% på bo- og miljøtjenesten.

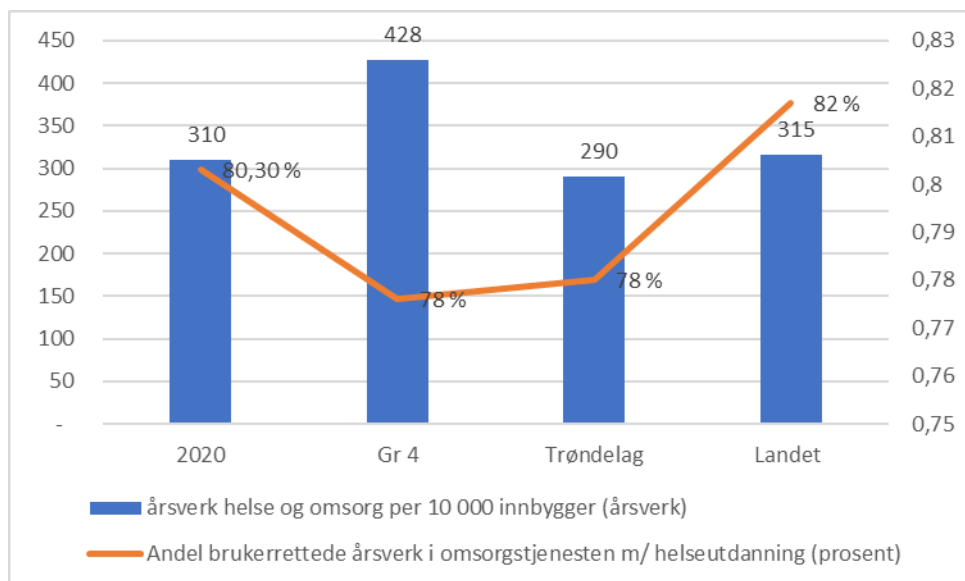
5. Nærværprosjekt

Alle enhetene i helse deltar på nærværesprosjektet.

7.2 Kostratall helse og omsorg

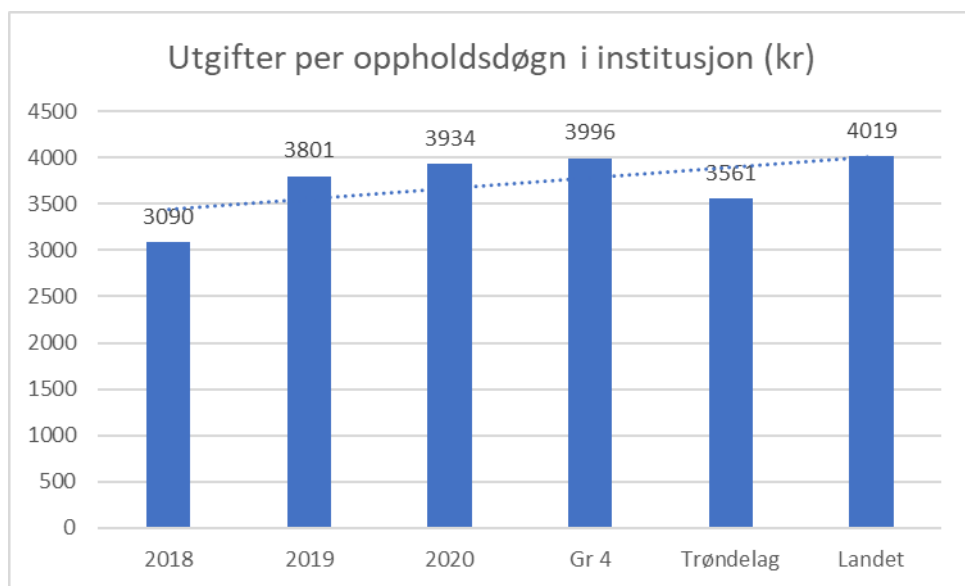

Overhalla er den kommunen som bruker minst andel til pleie og omsorg av det samlede årsbudsjettet i sammenlikning med kommunegruppene og landet. Forskjellen kan skyldes både demografiske forskjeller og omfanget av tjenestene.

Når det gjelder andelen årsverk innen helse og omsorg, har Overhalla en lavere andel enn sammenlignbar kommunegruppe, men høyere andel enn gjennomsnittet i Trøndelag.

Overhalla har en høy andel ansatte med helseutdanning (orange linje), mye høyere enn kommunegruppen og Trøndelag, litt lavere enn landet.

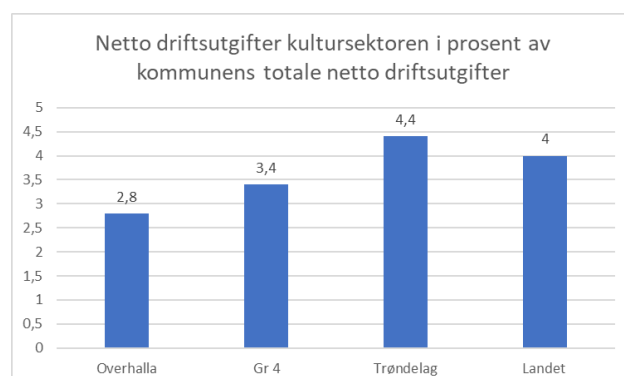
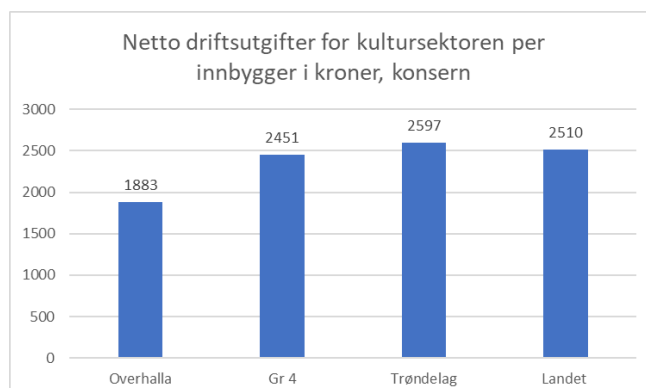

En institusjonsplass kostet i 2020 i underkant av 4000 kroner pr døgn. Dette gir en årlig kostnad på i overkant av 1,4 millioner pr bruker. Overhalla er på samme nivå som kostragruppe 4, under landet og noe over gjennomsnittet i Trøndelag.

8. Kultur og samfunn

2,8 % av kommunens netto driftsutgifter er brukt til kultursektoren i 2020 som er det samme som året før. Snittet i Trøndelag og landet er på henholdsvis 4,4 og 4,0 %.

Pr innbygger har Overhalla lavest utgifter på kultursektoren. Det ble for 2020 brukt 1883 kroner per innbygger. Dette er lavere enn hos de en har valgt å sammenlikne seg med. Mye av kulturtilbudet i kommunen er tuftet på frivillighet og fremkommer sådan ikke som en kommunal kostand.

8.1 Tjenestene Kultur og samfunn (netto tall)

(tall i kr 1000)	2016	2017	2018	2019	2020
Aktivering av innbyggere	0		-158	4	0
Aktivering eldre og funksjonshemmede	51	59	264	20	0
Kultursjef - Andre kulturaktiviteter	878	786	878	726	1102
Annet barne- og ungdomsarbeid	106	86	69	29	1
Annet kulturvern	1	30	45	20	30
Folkebibliotek	752	615	911	903	705
Friluftsliv	151	166	151	131	151
Grendehus og kulturlokaler	53	60	59	27	0
Idrett	404	472	466	510	391
Kulturminnevern	37	7	-1	-7	-1
Kulturskole	1572	1498	1 334	1374	1443
Kunstformidling	54	59	36	13	1
Museer	96	143	115	103	105
Tilskudd kulturarbeid	67	58	46	87	40
Ungdomsbaser	504	538	549	454	380
	4726	4577	4 764	4 394	4 348
Voksenopplæring	-144	-624	0		-569
Sosial rådgivning flyktninger	-335	-111	51	-453	-440
Flyktningemottak mindreårige Skage boas	737	353	5	0	0
	4984	4195	4 820	3 941	3 339

8.2 Folkebibliotek

Antall besøk i folkebiblioteket per innbygger viser at Overhalla ligger en god del over de en har sammenliknet seg med. Dette kan knyttes trolig til at kommunens bibliotek er brukt mye av skolen.

Besøk i folkebibliotek per innbygger (antall)				
	Overhalla	Gr 2/4	Trøndelag	Landet
2020	7	4	3	3
2019	11	4	6	5
2018	11	4	6	5
2017	9	4	8	5
2016	10	4	9	5

8.3 Ungdomstiltak, idrett, m.m.

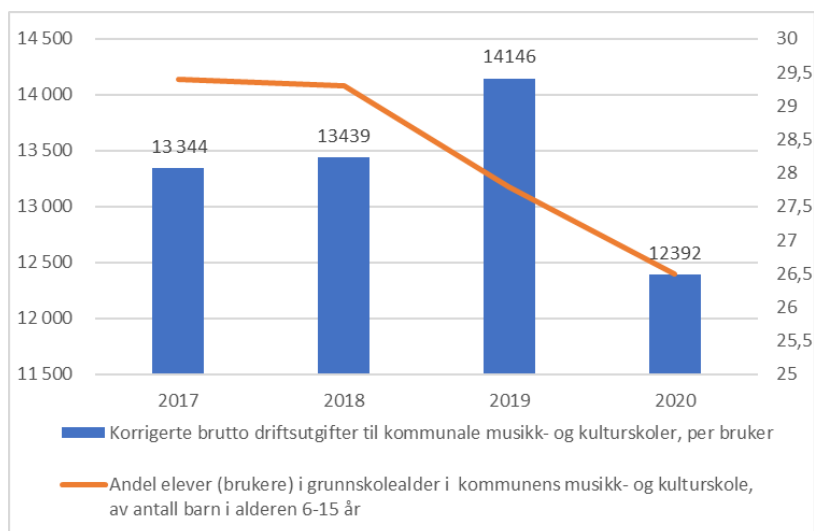
Overhalla brukte 103 kr pr innbygger til idrett i 2020. Sammenliknet med gjennomsnittene i KOSTRA-gruppe 4, Trøndelag og landet er dette noe lavere i Overhalla.

Det er brukt 289 kr til aktivisering av barn og unge per innbygger i alderen 6-15 år i 2020 og er en økning fra året før.

Netto driftsutgifter pr innbygger	2017	2018	2019	2020	Gr 4	Trøndelag	Landet
Aktivitetstilbud barn og unge	171	137	270	289	109	192	168
Idrett og tilskudd til andre idrettsanlegg	186	197	133	103	169	402	250

8.4 Kommunale musikk- og kulturskoler

Andel av 6-15 åringer som har benyttet seg av kulturskoletilbudet har vært forholdsvis stabilt over mange år, men en kan se en nedgang to siste år. Ressursbruken har også vært forholdsvis stabil, men 2020 viser en reduksjon som kan knyttes til korona med redusert tilbud og statlig tilskudd.

8.5 Bosetting og integreringstjenesten (BIT).

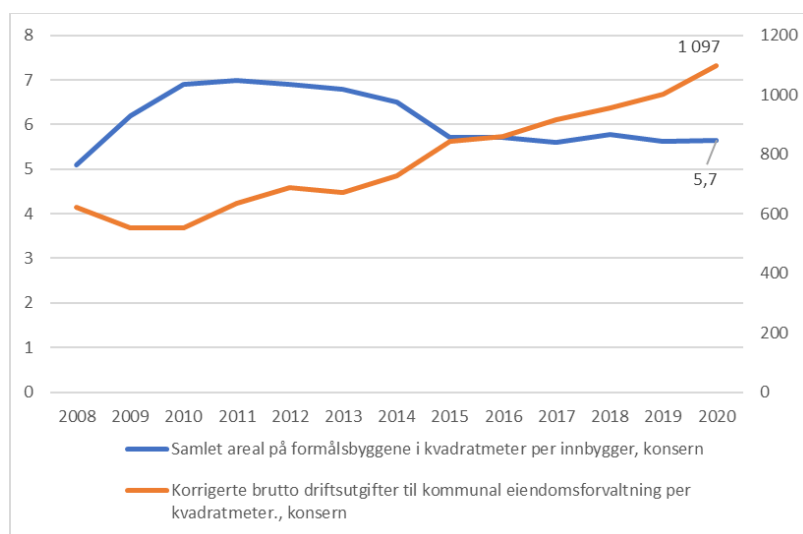
Overhalla kommune bosatte 9 flyktninger i 2020, i tillegg til en i alternativ mottak. Totalt har en da hatt 48 flyktninger innenfor integreringsordningen. En er videre anmodet om å bosette 17 i 2021.

Bosetting og integreringstjenesten har 2,3 årsverk som har jobbet direkte med bosetting og integrering. En har hatt mellom 9 og 12 på introduksjon, som blant annet omfattes av norskundervisning som utføres av Namsos opplæringscenter.

9. Teknisk sjef

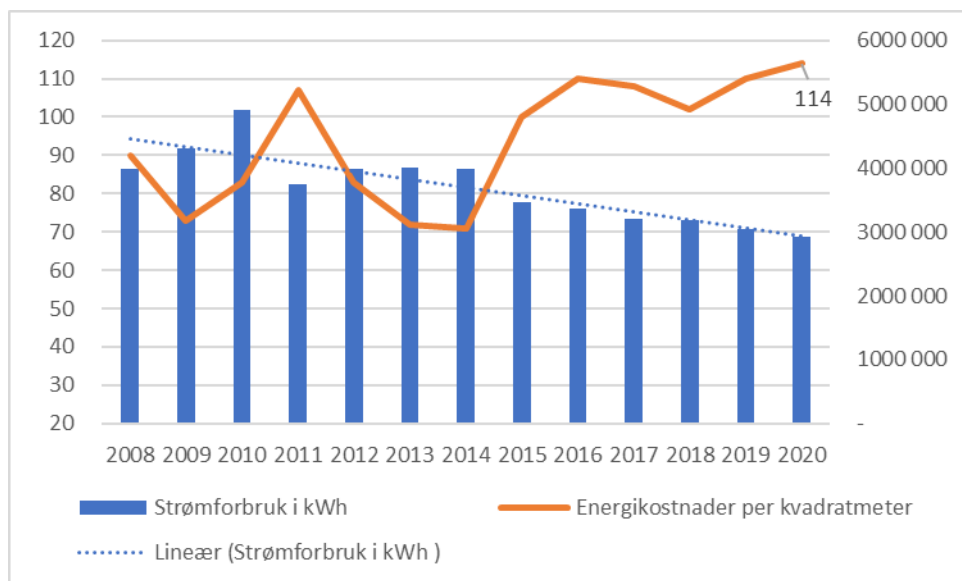
9.1 Eiendomsforvaltning

Dekningsgraden for formålsbygg i m² per innbygger viser at Overhalla har disponert forholdsvis store arealer på bygningssiden. Med en målsetting om mer energieffektive bygg har nøkkeltallet blitt redusert en del i senere år. Noe kan knyttes til økt folketall. Sammenliknet med landsgjennomsnittet og fylket bruker Overhalla noe mindre til formålsbygg i m² per innbygger.

Produktiviteten per m² viser at stort areal, gamle nedskrevne bygg har gitt en lav driftskostnad pr kvadratmeter. Redusert areal har gitt en økning i m² kostnaden. Total er det brukt 24 millioner kroner til formålet i 2020.

Redusert energiforbruk har vært et av kommunens overordnede mål i de senere år. Energikostnad pr m² påvirkes av pris og forbruk. Alternativ oppvarming og utetemperatur vil også ha innvirkning. Totalt strømforbruk (kWh) viser at en har fått en reduksjon senere år.

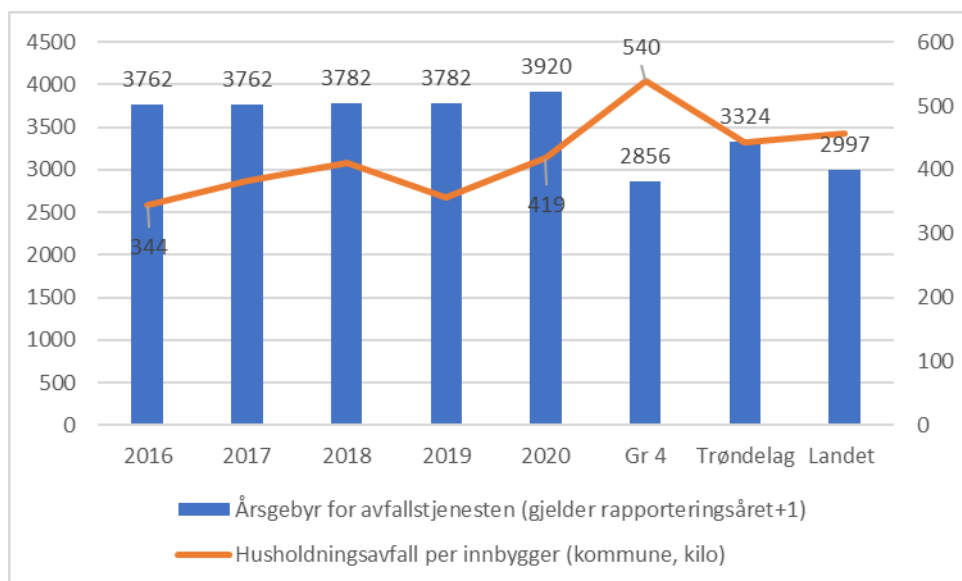
9.2 Kommuneplanens arealdel / kartverk / leke og rekreasjonsareal

Kostratall viser at kommuneplanens arealdel og samfunnsdel er 14 år. Prosessen med revidering er iverksatt.

Overhalla har innsynsmulighet i kartverk via kommunens Internettside. Overhalla har en høy andel når det gjelder leke- og rekreasjonsareal.

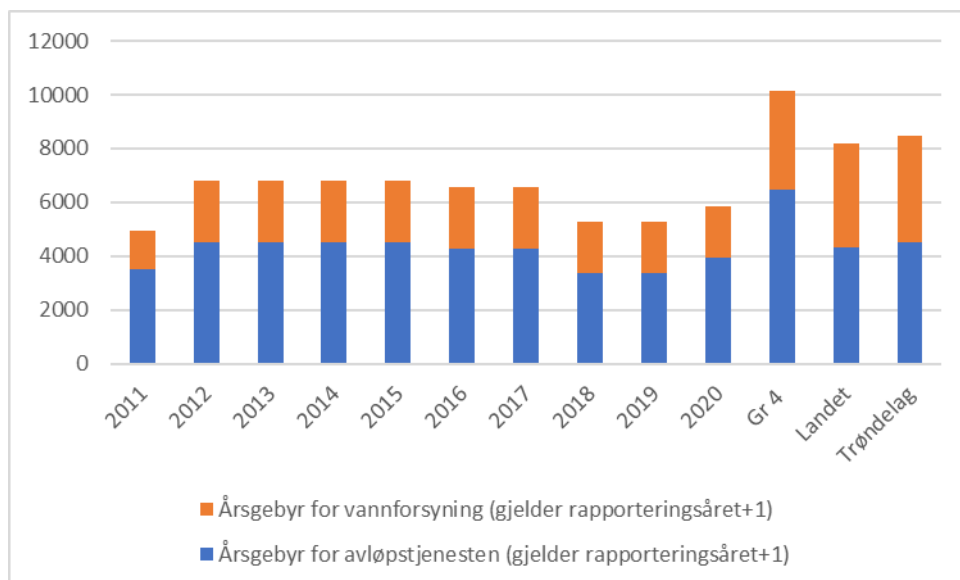
9.3 Avfall og renovasjon

Overhalla har hatt en selvkostgrad på 100 % i 2020. Årsgebyret har tilnærmet vært uendret 4 foregående år, men fikk en økning fra 2020. Dette er noe høyere enn de vi har sammenliknet oss med. Noe av årsaken kan være at gebyret for Overhalla inkluderer alt av levering av husholdningsavfall, mens andre kommunen kan ha tilleggskostnader for enkelte typer tjenester. Husholdningene leverte i gjennomsnitt 419 kg avfall i 2020 som er en økning fra året før. Det er for 2020 brukt 35.000 kroner av selvkostfondet for renovasjon. Ved utgangen av året er det på 47.000 kroner.

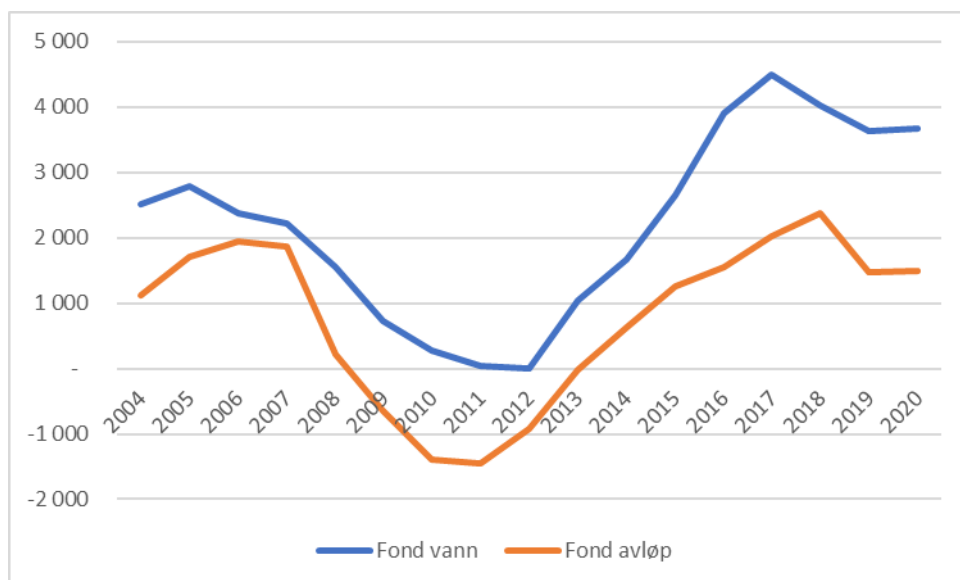

9.4 Vann og avløp

Årsavgiftene for vann og avløp har for Overhalla vært forholdsvis stabile i senere år og en er noe lavere enn de enn de en har sammenliknet seg med.

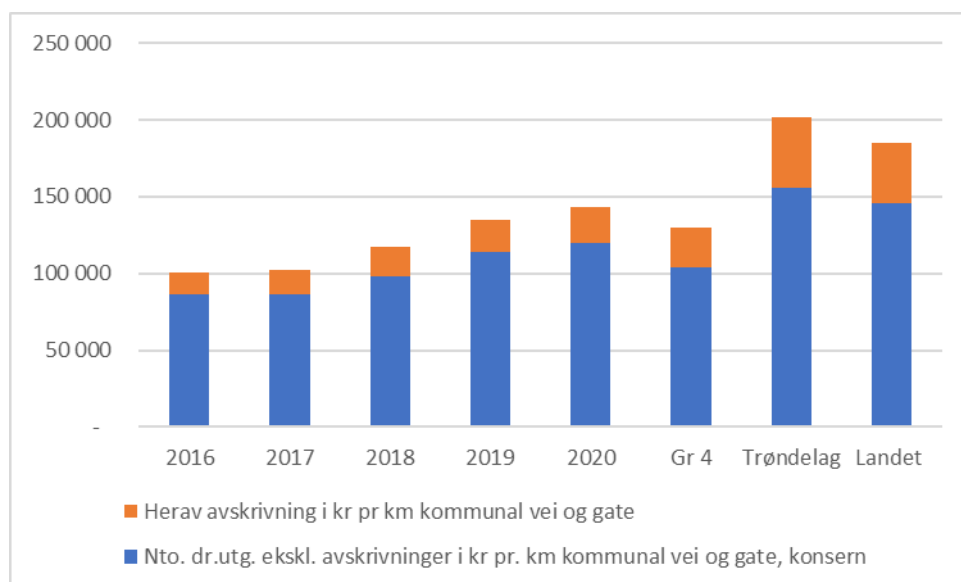

Selvkostfond for vann og avløp var i en periode negative. En valgte å øke gebyrene slik at en fikk bygd opp fondene. Det er i tiltaksplanen for vann og avløp forutsatt en del større investeringer i kommende år. Det er med grunnlag i det forutsatt at fondene skal disponeres når kapitalkostnadene øker og gebyret skal kunne holdes på samme nivå som i dag.

9.5 Samferdsel

Overhalla har samlet forholdsvis lave kostnader pr km kommunal vei. For 2020 er det bruk 120.000 mot gjennomsnittet i Trøndelag hvor det er brukt 156.000 og landsgjennomsnittet er på 146.000.

10. Landbruk og natur

En bruker årlig i underkant av 4 millioner kroner til landbruksforvaltning. Antall jordbruksbedrifter er redusert. Jordbruksbedrifter er en eller flere landbrukseiendommer som blir drevet under en ledelse, med felles bruk av produksjonsmidler og er uavhengig av kommunegrenser.

		2018	2019	2020
Brutto driftsutgifter til landbruksforvaltning korrigert for samarbeidskommuner (1000 kr)	1000 kr	3 909	3 946	4 912
Landbrukseiendommer (antall)	antall	266	270	
Jordbruksbedrifter (antall)	antall	128	124	
Omdisponering av dyrka jord til andre formål enn landbruk (dekar)	dekar	21	6	2
Omdisponering av dyrkbar jord til andre formål enn landbruk (dekar)	dekar	13	5	-
Godkjent nydyrka areal (dekar)	dekar	137	763	354

Det dyrkes årlig noe. Dyrkingen er vesentlig høyere en omdisponering av dyrkbar jord.